

СЛОВО ПРОСВІТИ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

35 (464), 28 серпня — 3 вересня 2008

Фото Олеся Дмитренка

УКРАЇНСЬКИЙ СВІТ — У КИЄВІ

3

ЧОМУ МОВЧИТЬ ЄВРОПА?

6

СВЯТО КНИГИ

БУДУЙМО ФОРТЕЦЮ ДУХУ!

— Павле Михайловичу, чергова річниця Незалежності, Кавказька війна та її виклики для України — все це, схоже, переплітається в тугий клубок. Нам є над чим поміркувати, аби не повторилися у найближчій перспективі нові Кавкази.

— У ці дні відзначаємо 17-ту річницю незалежної Української держави. Подія важлива, історична, очікувана, непроминальна... Але... Але лише один відсоток суспільства, навіть менше, ми зробили незалежним від держави, нації, української традиції, історії, перспективи — від всього українського. Вони дійсні господарі України, бо володіють усіма її скарбами і надбаннями. І, на превеликий жаль, ми всі брали участь у формуванні такої України, гадаючи, що з ринковим середовищем відстоюємо українську справу, а насправді ми були інструментом у руках тих, хто будував власну Україну, Україну для себе, під себе без реального українського національного наповнення.

Може, це звучить не так, як належить у дні свята. Але не бачу перспективи для такої України, і нема політичної сили, яка змінила б ситуацію в Україні. Пригадаймо, що напередодні проголошення Незалежності була потужна і єдина сконсолідована національна патріотична сила — Народний рух України. До нього входили представники всіх верств населення, зокрема члени Української Гельсінкської Спілки, яких ми пізнали вже на марші. Я знав великого мужнього Стуса, Івана Світличного, Микола Руденка, чий дух спротиву пронизував націю, електрилізував її. Але їхні імена було табу йовано, їхні твори посcriбовано. Ми були заряджені тоді величезним загальним українським

Павло МОВЧАН, голова Всеукраїнського товариства "Просвіта", народний депутат України відповідає на запитання нашої газети.

загрожує Україні? Хто реалізує національну ідеологію?.. Панує дух пристосуванства...

— Ми почали розмову з Кавказу.

— Сумнішого уроку, ніж дала світові ще раніше Росія у Чечні, не було, адже фактично знищено цілий етнос. І що робила світова спільнота? Грала у свої глобальні ігри. Тому актуальність Шевченкової поеми "Кавказ" неймовірна, він передбачив багато чого. І чому ми нічого не винесли з того уроку з Чечнею, нічого не зробили для власної безпеки? Протягом доби Кучми — зрозуміло: він був московським гравцем. Але чому останні роки були такими безпечними? Чому ті, хто поруч із Президентом, не думають, що загрозу Україні реально, що на територіальну цілісність зазіхають не лише московські політики — від Лужкова до Затуліна? Чим захищатимемо свій плацдарм, якщо у нас досі нема чіткої державницької ідеології?

Не можу пробачити їй багатьом присутнім тут, на святі, тим, від кого залежало прийняття концепції розвитку і функціонування української мови як державної. Позаторік на Всеукраїнському форумі українців ми прийняли цей документ, друкували його у "Слові Просвіти". Якщо мова не консолідує, то хто, що? Страх? Але страх обеззброює. Чим долаємо свій страх? Нещодавно на відкритті Конгресу ми були свідками, як "Козацький марш" Адамцевича, геніального нашого кобзаря, на

концерті було деформовано. Гімн, який заряджав нас 17 років тому, перетворено на танок. Хто це робить? Самі ж українці.

— Це обеззброєння?

— Чому це обеззброєння триває? Що, один Президент на передній лінії стоятиме? Ми хотіли б бачити мільйони поруч із ним. Адже ми були мільйонами на Майдані, коли висловлювали свій спротив політиці поразки, капітуляції, безвиході, політиці Кучми. Чому тепер так сталося?

Не можна зациклюватися лише на темі Голодомору. А якщо говоримо про це, то чому тепер не бачу на цій міжнародній акції Івана Драча, який першим у радянську добу порушив тему Голодомору? Чому нема Бориса Олійника, який першим встановив Дзвін пам'яті в монастирі на Полтавщині?

Так само питаю: чому сьогодні не будують Українську Фортецю? Маю на увазі Фортецю Духу. Вона формується не за три місяці — роками. Чому не було сформовано перших лав? Ці люди нікуди не поділися. Є Ліна Костенко, Юрій Ілленко, Іван Марчук, Роман Іванчук, Дмитро Павличко, Володимир Черняк, Іван Драч, В'ячеслав Брюховецький. Можу й далі називати ту першу лаву, яка принесла Україні незалежність, відстояла її. Це і 110 депутатів — членів Народної Ради в першому скликанні Верховної Ради. Де вони зараз, куди їх відсунули? А на їхнє місце йдуть оті з гаманцями й заради гаманців, а не заради України.

Ось чому запитую: де перспектива? У тумані. Є Президент, прем'єр, яка бореться з корупцією. А Росія зацікавлена, щоб посварити Юлію з

Закінчення на с. 2

10

СКАРБИ ПРОФЕСОРА ФОМЕНКА

13

Добровільні пожертви
"На Кобзареву Церкву":
МБФ "Українська Родина"
Р/р № 26045200145101
в Подільській філії АКБ "Київ",
МФО 320401 ЗКПО 21709106

БУДУЙМО ФОРТЕЦЮ ДУХУ!

Закінчення. Початок на с. 1

Вітею, потім Віто з Вітею. Це їхня технологія — не дати сконсолідуватися нації.

— **“Поділяй і володарюй”.**

— Так. Підкидають чужі теми й тези: Конституція, парламентська, президентська республіка. А найголовніше — Україна. Де її стабільність, де Фортеця Духу? Може, це “обрізаний” Національний телеканал? З одного боку вранці сидить Деркач, вночі Деркач, а посередні — Національний канал. Чому не повернули ключів від Національного каналу? Три роки минуло. Бракувало ініціатив Мовчана? Я апелював, говорив: поверніть Національному телеканалу його статус. Спершу Площ усе затулював, потім Мороз, зараз регіонали, бо власник каналу пересів на іншу політичну лаву.

— **Невже Кавказ нас нічого не вчить?**

— Кавказ — це для мене червона сигнальна лампочка. Вона засвітилася дуже яскраво. Якби не було зон напруження, або, як сказав Президент, “заморожених зон конфліктів”, можна було б констатувати: “Час усе вирівняє”. Це, до слова, філософія багатьох наших лідерів. На жаль, не вирівнює. Заморожене обов’язково розморозиться, вибухне. Якщо сьогодні на тебе, українця, реагують у Криму як на ворога їхніх інтересів, то про яку Україну говорити? П’ята колона у нас реальна.

— **Уже їй і російські паспорти роздають.**

— Її паспортизували з одного боку росіяни, з інших — румуни, мадяри, словаки, чехи. Це розраховано на розрив України. Я маю ваду: передчувати, звідси й моя небайдужість. Дуже добре бути сліпцем. Але коли ти хоч трохи, хоч на півкроку передбачаєш, це тебе мучить. І все те, про що говорять на форумах, конгресах, — буде розбите, розмите, розпоршене. Певдуться, як із Грузією, тільки набагато страшніше.

Неймовірно серйозна ситуація, якщо Росія пішла так далеко, кинувши виклик США, Європі, всьому світові. Але вони сьогодні сформували доктрину. Право сили — це страшне право, воно ні з чим не рахується.

— **Що ж робити нам?**

— Наш порятунок — у собі. Адже є ті, хто інвестує в російську культуру і хто зібрав на ювілей свого тестя в Криму всю московську братію і продемонстрував: мовляв, ми кращі, ніж Ющенко, хочемо дружити. Їхній бізнес зварений електрозваркою російської конструкції.

Але у нас достатньо людей, ми — велика сила. Що ще робити? Свого часу тут, в Українському домі, ми проводили акцію “Захистимо Україну”. Якщо влада не хоче, гуртуємося самі. Допоможімо Президентові, прем’єрові, не думаючи про завтрашні чи післязавтрашні вибори. Росії байдуже, хто буде нашим Президентом, їм головне — розсварити, роз’єднати нас. А нам робити своє: плекати слово, дбати про історію, пам’ять. А найважливіше — виховувати патріотів. Їх формують не лише жалібними закликами “Запалімо свічку”. Запалімо землю під ногами ворога України!

Спілкувався

Петро АНТОНЕНКО

Центральне правління ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка глибоко сумує з приводу трагічної загибелі відомого державного і громадського діяча, народного депутата України

Михайла Дмитровича СІРОТИ

і висловлює співчуття рідним і близьким покійного.

24 СЕРПНЯ, КИЇВ, ХРЕЩАТИК. СВЯТКУВАННЯ 17-ОЇ РІЧНИЦІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Фоторепортаж Олесь Дмитренко

ЯК КОМУНІСТИ «ДЕМОНТУЮТЬ» КОМУНІЗМ

Володимир СЕДОВ,
депутат
Ананьївської районної ради,
Одеська область

В Ананьївському районі на Одещині справжній скандал. Під час депутатської перевірки районної ради щодо виконання Указу Президента “Про заходи, пов’язані з 75-ю річницею Голодомору 1932—1933 років”, де органам виконавчої влади доручено здійснити демонтаж пам’ятників та пам’ятних знаків особам, які мають стосунок до організації Голодомору та політичних репресій, а також з перейменування вулиць, площ, провулків, проспектів, парків та скверів у населених пунктах, назви яких пов’язані з такими діячами, встановили ось що.

Попри офіційні звіти чиновників про те, що вже демонтовано два пам’ятники і перейменовано чотири вулиці, насправді не перейменовано жодної вулиці та

не демонтовано жодного пам’ятника.

У зв’язку з цим представники політичних партій Народний Союз “Наша Україна”, Народний рух України та районної козацької паланки звернулися до Президента України з вимогою негайно звільнити голову Ананьївської районної державної адміністрації. У зверненні підкреслено: “Вважаємо, що державні службовці, які не виконують Указів Президента України та надають офіційні відомості, що не відповідають дійсності, не мають права обіймати державні посади”. Робочу групу, яка в Ананьївському районі Одеської області займається виконанням Указу Президента України про перейменування вулиць та демонтаж пам’ятників діячам комуністичного режиму, очолює О. Дембицький, в минулому інструктор Ананьївського райкому компартії, нині заступник голови Ананьївської райдержадміністрації, заступник голови групи — В. Мудрик, в минулому інструктор Ананьївського райкому, нині заступник голови райдержадміністрації. Голова Ананьївської райдержадміністрації В. Велков — у минулому перший секретар Білгород-Дністровського райкому комсомолу.

ШАХТАРІ ДОНБАСУ ВІДРОДЖУЮТЬ БАТУРИН

Петро АНТОНЕНКО

І це символічно, адже спростовують байки політиканів про дві різні України.

Навесні під час проведення робіт з відродження гетьманської столиці Батурина знайшли підземний хід.

Постало питання: як бути з цим ходом, адже вцілів лише його початок, далі все завалено, зруйновано. Виникла ідея реконструювати його і зробити ще одним екскурсійним об’єктом Національного заповідника “Батурин — гетьманська столиця”. Тим більше, що в області є хороші фахівці з дослідження та реставрації підземної архітектури. А вже в Чернігові вже багато років діють як туристичний об’єкт знамениті Антонієві печери.

Ідею почали втілювати у рамках великої програми реконструкції Батуринської фортеці, яка нині в розпалі. На Цитаделі вже збудовано фортечні стіни, відроджують палац гетьмана Мазепи, який колись тут стояв і за кілька метрів від яко-

го знайшли початок підземного ходу. А на самому його відновленні працює бригада шахтарів ВАТ “Донвугілляпостачання” з Червоноармійська Донецької області. За два тижні бригада пробила 57 метрів підземного ходу перерізом 4 метри. “На-гора” було видано сотні тонн ґрунту. Час збігає, тож донеччани працювали цілодобово. Вони кажуть, що технологія робіт мало відрізняється від прокладання шахт. Звичайно, технічне оснащення XVII й XXI сторіч не порівняти. Тому робітники з повагою відгукуються про оборонні споруди наших предків.

Як розповів головний інженер ВАТ “Донвугілляпостачання” Валерій Васильєв, донеччани із задоволенням працюють у гетьманській столиці: “Ми вперше беремо участь у такому проекті. Це дуже цікаво, оскільки кожен із нас робить свій внесок у загальну справу відродження історичної пам’ятки”. Шахтарі з Донбасу власними руками відкривають для себе не відому для них історію.

Тут доречно зробити невеличкий, але вельми суттєвий відступ. У газеті “Слово” було опубліковано віршованій фейлетон Степана Васильченка “Дума-цяця” (пісня “истинно-русских патриотов”), підверстаний до статті С. Петлюри “Нова Дума і національне питання”.

“...Чи можуть пригноблені нації Росії сподіватися на те, що вона поліпшить їхню долю, дасть їм національну волю і забезпечить державними законами їхній розвиток? Ні, не можуть.

Діяльність нової Думи буде спрямована зовсім не на те, чого сподіваються пригноблені нації та класи Російської держави. “Голосом вопіючого” буде скарга, наприклад, українського депутата про ті неможливі обставини, в яких доведеться жити українській нації”.

“...Вибірчий закон обкраяв виборчі права у пригноблених націй і, приміром, українці не матимуть у Думі такого представництва, як вони мали в другій Думі. Ті панські депутати, яких послала Україна, не будуть так прихильно ставитися до національного питання, як ставилася Українська Трудова Громада другої Думи. Деякі з них хоч, може, й озвуться в Думі як українці, та це будуть панські голоси, голоси буржуазії, яка не відчуває на собі так гостро національного гніту, який відчувають широкі народні маси українського народу. На діяльності третьої Думи пригноблені нації побачать і пересвідчатся, що національного питання буржуазія не здатна розв'язати, що цей обов'язок можуть здійснити тільки ті, хто сам зазнав на собі горя та утиску, себто соціально покривдені класи громадянства”.

Київський “временний комитет по делам печати” негайно розпочав слідство проти С. Петлюри за його “націоналістичну, а отже, крामольну” статтю в “Слові” № 22, а також ухвалив конфіскувати й число 23 газети “Слово” з рецензії С. Петлюри на книжку П. Капельгородського “Українці на Кубані”. Щоправда, за два тижні потім прокурор Київської Судової Палати зупинив слідство.

На наше глибоке переконання, Д. Дорошенко безпідставно й упереджено докоряв П. Капельгородському за те, нібито в його книжечці “багато слів галицьких або суто літературних”, які, мовляв, “простому людові у нас зовсім незрозумілі”, як-от: “аби”, “відтоді”, “безоглядний”, “остілки”, “кусьень”, “страйкують”, “утіхи релігійного життя” або “з іншого повіту”, “чим дужче”, “круглий рік”, “родинний” тощо, відтак Дорошенко критикує рукопис за те, що нібито “впорядкований цей матеріал так, що для популярної брошури се не підходить”. Треба якось переробити, інакше впорядкувати, виложити в деяких місцях простіше й зрозуміліше, а мову неодмінно треба виправити. Тоді справді брошура буде гарним популярним твором і збагатить собою нашу небагату популярно-наукову літературу.

Щодо популярності викладу, то тут лишається багато побажати. Перш за все склад мови досить важкий, непопулярний; це скоріше журнальна стаття, ніж популярна брошура”. Але всупереч самому собі й наведеним закидам, підсумовуючи свої враження від книжечки “Українці на Кубані”, Д. Дорошенко неоднозначно стверджував, що “взагалі праця Д. Капельгородського сама по собі дуже цінна, бо подає цікавий і оброблений матеріал”.

Про перебування П. Капельгородського на Кубані читач може докладно ознайомитися у моїй книжці “Пилип Капельгородський. Нариси життя і творчості”.

НАША БЕРЕГИНЯ

Наталія САВЧУК,
м. Рівне

На Рівненщині “Просвіта” відроджена втретє 1988 року. Тих (на ту пору надзвичайно відважних), хто першими запалив смолоскип, що розсівав світло просвіти, було небагато — відомі у краї своїм українством Євген Шморгун, Святослав Мельничук, Василь Червоний, Юрій Велігурський, Гурій Бухало, Михайло Пацула, Михайло Назарук, Любомир Гладун. Сотні відновлених могил вояків УПА, піднятих синьо-жовтих знамен, заходів ушанування світочів української культури, боротьба за державність української мови, відродження звичаїв, обрядів, традицій українського народу — ось неповний перелік справ оновленої “Просвіти”.

Серед першопрохідців національного відродження (а були вони надто виразні) виокремлювалася симпатична освітянка, енергійна, прямолинійна, ініціативна, завжди у прегарних вишиванках.

Євгенія Гладунова, пані Євгена... Мабуть, немає в області серед просвітянського загалу людини, яка не знала б цієї цілеспрямованої, високоморальної й порядної людини. Уся робота відродженої Рівненської “Просвіти” впродовж 20 років пов'язана з діяльністю Євгенії Гладунової. Старший референт товариства “Просвіта” (1993—2003 роки) спільно з головами обласного об'єднання професором Борисом Степаншином, Володимиром Кевтунцем, Петром Кульчинським, Євгенія Михайлівна впроваджувала й утверджувала українську мову на підприємствах, в установах та організаціях, у дитячих садках, ви-

Євгенія Гладунова

щих навчальних закладах. Це з їхньої ініціативи ліквідували російськомовні школи та класи в обласному центрі. Разом із фахівцями обласного управління освіти Євгенія Михайлівна розробила та впровадила низку освітянських проєктів: програму національного виховання учнівської молоді “Моя земля — земля моїх батьків”, пошукові експедиційні загоны “Просвіта сіяла світло”, літературний конкурс “Перло многоцінне” (до днів української писемності та мови). Вона вела “Літопис Рівненської “Просвіти”, збирала свідчення очевидців відродження ТУМ, ветеранів “Просвіти”. До 135-річчя товариства “Просвіта” видавництво “Волинськ обереги” видає ювілейний збірник “Просвіта і просвітяни”, який упорядкувала Євгенія Гладунова.

Пані Євгена — віруюча людини. Крім участі в недільних та уро-

чистих богослужіннях, часто зустрічається зі священиками, працює на зборах, конференціях. Разом із членкинями Союзу українок організовує частування воїнів гарнізону освятими на Спаса плодами, а послужникам чоловічого монастиря на легендарних Гурбах разом із посестрами-просвітянками привозить власноруч вирощені овочі, фрукти.

Унікальне, романтичне й неповторне подружжя — Євгенія і Михайло. Разом із чоловіком Михайлом Борейком вірна дружина, натхненниця і генератор ідей зуміла зорганізувати людей ширших і відданих справі “Просвіти”, справі України.

Гостинне помешкання Борейків-Гладунових завжди відкрито для добрих людей. Тут бувають не лише рідні (діти, онуки), а й друзі з усіх куточків області. Тісна співпраця єднає родину з просвітянами Тернопільщини, Сумщини, Луґанщини, Криму. А листування налічує сотні адресатів — від поліського села до далекої Америки, де подвижники, друзі і побратими безкорисливо служать Україні.

А ще Євгенія Михайлівна — хороша господиня, пече смачні пірижки та коржики. І вдома, і в затишній віталій міської “Просвіти”, якою опікуються пані Євгена та пан Михайло, багато книжок, надбаних Борейками-Гладуновими, виданих за ініціативи та сприяння Михайла Семеновича; панує аура спокою, благодаті й добра, українськості. Тут приємно бувати, спілкуватися, працювати над новими творчими проєктами, які народжуються з любові до людей, до України, і обов'язково втілюються в життя Рівненською “Просвітою”, незмінний член правління якої — Євгенія Гладунова, почесний громадянин Рівного, Будівничий України, просвітянська Березина.

Сергій АГЕЄНКО

У селі Новоградківці Овідіопольського району Одеської області на Святого великомученика та цілителя Пантелеймона освятили наріжний камінь під будівництво храму на честь святого великомученика Димитрія Солунського. Освячення зверхив преосвященний єпископ Одеський і Балтський Яків. Разом із владикою молилися настоятель храму протоієрей Віталій, протоієрей Василь, протоієрей Петро з Одеси, ієрей Михайло з Іллічівська, ієрей Василь із села Мирного Біляївського району, мешканці навколишніх сіл.

На святі був меценат, член правління Овідіопольського районного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, керівник депутатської фракції “Наша Україна” в Овідіопольській районній раді, голова Овідіопольської територіальної організації Народний Союз “Наша Україна”, заступник громадського об'єднання “Інтелектуальний форум” Олег Дякович. Після звернення оцця Віталія в громадську приймальню “Нашої України” по підтримку в започаткуванні будівництва храму в селі Новоградківці депутат Олег Дякович першим відгукнувся і надав матеріальну допомогу. Завдяки спонсорству і почалося будівництво першого в районі храму Київського патріархату.

І ПОСТАНЕ ХРАМ

Радість новоградківських парафіян розділили голова Овідіопольського районного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка С. Агеєнко, відповідальний секретар М. Думніч, просвітяни району О. Семішан, Н. Максимчук, І. Фіцер, С. Мікрут, О. Єфімова.

У проповіді владика Яків відзначив важливість відкриття та освячення храму, наголосив на духовній складовій цієї події. Зокрема, він зазначив: “Це

перший храм Української Православної Церкви Київського патріархату в Овідіопольському районі. У ньому зверхуватимуться богослужіння, молитви і таїнства Православної Церкви, через які багато людей, з ласки Божої, досягнуть спасіння”.

Богослужіння завершилось уставним многоліттям. Священники та миряни виконали духовний гімн України “Боже великий, єдиний...”

ПАМ'ЯТІ ВАСИЛЯ СТУСА

Марія ОЛІЙНИК,
заступник голови
Донецького обласного
об'єднання ВУТ “Просвіта”
імені Тараса Шевченка

На виконання Указу Президента України “Про вшанування пам'яті Василя Стуса” від 30 січня 2008 року, постанови Верховної Ради “Про відзначення 70-річчя з дня народження видатного українського поета Василя Стуса” від 22 березня 2007 року та розробленого Кабінетом Міністрів України на виконання постанови плану заходів у Донецькій обласній державній адміністрації створили робочу групу на чолі із заступником голови обласної державної адміністрації Оленою Петряєвою, ректором Донецького національного університету, академіком НАН України, головою Донецького обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка, Героєм України Володимиром Шевченком із вшанування пам'яті Василя Стуса. Запланували провести низку заходів: видати книжки Анатолія Лазоренка “І край мене почує”, Володимира Півня “Діалоги з Василем Стусом”; у Донецькому національному університеті 25—26 вересня 2008 року — IV Всеукраїнську науково-практичну конференцію “Василь Стус: життєві й творчі контексти” і видати матеріали конференції; підготувати виставу за книжкою В. Стуса “Листи до сина”; встановити пам'ятник-погруддя поета роботи Бориса Довганя у Донецькому сквері імені Василя Стуса перед головним корпусом Донецького національного університету; підготувати експозиції, присвячені Василю Стусу, в обласному краєзнавчому музеї та інших музеях області; встановити пам'ятний знак у редакції газети “Донбас”, де свого часу він працював; відкрити постійно діючу виставку, присвячену дисидентському рухові, в Українсько-канадському центрі обласної універсальної наукової бібліотеки імені Н. К. Крупської; організувати екскурсії місцями, пов'язаними з життям і творчістю Василя Стуса; провести на підприємствах, у навчальних закладах, бібліотеках, музеях області “круглі столи”, тематичні конференції, книжкові виставки та інші заходи, присвячені вшануванню пам'яті поета; ініціювати проведення тематичних телерадіопередач про життя та творчість Василя Стуса, висвітлювати заходи із відзначення 70-річчя із дня його народження; оформити та відкрити аудиторію імені Василя Стуса на філологічному факультеті Донецького національного університету, де він з 1954 до 1959 року навчався; провести у вересні 2008 року в школах Донеччини конкурс творчих учнівських робіт “Верни до мене, пам'ятайте мене...”; звернутися до Донецької міської ради з клопотанням про перейменування вулиці імені Постишева на вулицю імені Василя Стуса; показати на донецьких телеканалах фільм режисера Станіслава Чернілевського “Просвітлої дороги свічка чорна” (1992 р., “Галфільм”); створити меморіальну кімнату в приміщенні МАУП, що працює в колишній загальноосвітній школі № 75 Донецька, яку 1954 року закінчив Василь Стус.

СКАНДАЛ ДОВКОЛА «ВЕЛИКИХ УКРАЇНЦІВ»

Петро АНТОНЕНКО

Не вщуває політично-медійний скандал довкола телевізійного проекту каналу “Інтер” “Великі українці”. Одразу після фіналу керівник проекту відомий тележурналіст Вахтанг Кіпіані виступив у пресі з публічним викриттям махінацій довкола цього проекту, які вчинили керівництво каналу і політики, що стояли за ним. Він заявив, що у фіналі проекту застосували масові фальсифікації, щоб не допустити перемоги в конкурсі Степана Бандери. Тобто в останній момент на кошти одного з банків надіслали сотні тисяч sms-повідомлень із мобільних телефонів на користь Ярослава Мудрого, який і посів перше місце. В організації афери було звинувачено нардепа-регіонала Дмитра Табачника. А почесний президент того банку — недавній кандидат від регіоналів на посаду мера Києва Василь Горбаль. Звичайно, Горбаль, як і його банк, відкидають звинувачення. Банк подав на Кіпіані позов до суду з вимогою довести, що саме він фінансував цю аферу й використав базу даних клієнтів.

Тож події набувають міжнародного розголосу, бо канал “Інтер” проводив конкурс, скориставшись дозволом англійського телебачення, яке й розробило проект. Тепер порушують питання про відповідальність українського каналу перед англійцями за компрометацію ідеї проекту.

Центральне правління Всеукраїнського товариства “Просвіта” звернулося до Президента, уряду й парламенту з пропозицією позбавити канал “Інтер” ліцензії на мовлення, а також запропонувало, щоб британський канал Бі-Бі-Сі провів власне розслідування цієї телеафери.

Якщо вже організатори проекту мотивували його потребою “відкрити нам нашу історію”, то для цього є безліч інших способів, аніж недоплате шоу. Але української історії на наших телеканалах чомусь не було

ї нема. Тож не випадково шоу обернулося масштабним скандалом.

І я не здивувався, побачивши у Верховній Раді проект постанови про створення Тимчасової слідчої комісії парламенту з розслідування порушень прав телеглядачів, а також норм законів України “Про інформацію” та “Про телебачення і радіомовлення” під час телепроекту “Великі українці”.

Ольга Герасим'юк

Вахтанг Кіпіані

Проект постанови внесли депутати О. Герасим'юк, С. Курпіль, Т. Стецьків, Р. Князевич, В. Каськів. Головою комісії запропоновано призначити Ольгу Герасим'юк. Щоб з'ясувати деякі моменти, я вирішив поспілкуватися з Ольгою Володимирівною, яку широкий загал знає не лише як депутата парламенту від “Нашої України”, а насамперед, як тележурналістку.

— Пані Ольго, що спонукало ініціювати створення такої парламентської слідчої комісії?

— Реакція телеглядачів, які були обурені тим, як з ними велися. Адже проект оголосили як великий національний і мало не головний проект року, щоб об'єднати країну довкола такого вибору. Глядачі активно брали в ньому участь. А потім з'ясувалося, що може просто прийти політик і своїми фінан-

совими можливостями змінити перебіг голосування. Йдеться не про те, хто переміг, а хто ні. Йдеться про порушення прав споживача, порушення законодавства про інформацію, про телебачення. Все це ми хочемо розслідувати. Наші співвітчизники нині залежать від засобів масової інформації. І коли політизують такий проект, то це прикро. Коли політична сила прагне похвалитися своїми фінансовими можливостями в цій країні, глядача це обурює.

— Ви маєте на увазі заяви Кіпіані?

— Його також. Він там працював, знає ситуацію. Ми його запрошуватимемо для з'ясування справи. Але передусім нас цікавить глядач.

— Проект задумували нібито для того, щоб показати нам нашу історію. Але невже лише такими методами її треба нам відкривати?

— Чому ця комісія важлива? Ми повинні взятися нарешті за наш інформаційний простір. Адже наші телеканали здебільшого не працюють як українські. Діють як спосіб заробляння грошей, хоч працюють у нашій країні. Але їм доводиться постійно нагадувати, що не можна маніпулювати, треба мати відповідальність перед суспільством, прислухатися до його інтересів. Якось я запитала в одного маніпулятора після його чергового “фінта” на телебаченні: “Чи твої діти дивляться те, що ти робиш на телебаченні?” А він каже: “Я своїх дітей до телевізора не пускаю”. Тому ця комісія має й певну стратегічну мету.

— Цього проекту постанови не встигли проголосувати, і питання, як і багато інших, відклали до наступної сесії, до вересня.

— Ми плануємо довести справу до кінця, тобто створити комісію й провести розслідування. Водночас як депутати не гаємо часу і збираємо потрібні матеріали, ведемо підготовчу роботу.

З проведенням парламентського розслідування справді доведеться зачекати. Але вже те, що махінації від історії та їхніх наймитів у засобах масової інформації можуть притягти до відповідальності, вселяє надію.

«ОДНОРУКИ БАНДИТИ» В ТЕЛЕЕФІРІ

Григорій ЗАСЛАВЕЦЬ

На одному з каналів симпатична білявка емоційно закликала дзвонити до неї в студію, бо їй дуже кортить віддати Вам зайві їй кілька тисяч гривень. виявляється, треба лише відгадати потрібне слово за умовами інтерактивної гри “Дзвінок Фортуни”.

За своєю складністю завдання дорівнювало запитанню “Яка перша літера в українському алфавіті?”, але нечисленні дзвонувачі не могли дати правильної відповіді. Заклики спокушали, і я зателефонував у студію.

Чоловічий голос повідомив, що з'єднання з ведучою коштуватиме 5 гривень, і отримавши мою згоду на участь у грі, підключив мене до ефіру. Але замість приємного жіночого голосу в слухавці почулося механічне “Почекайте, будь ласка, зараз Вас з'єднають...” А в цей час ведуча на телеекрані ні з ким не спілкувалася. Але ж тарифікується кожна секунда! Тож вирішив покласти трубку.

Телевізора не вимкнув, щоб довідатися, чим завершиться гра. Упродовж 30 хвилин у студію було два дзвінки (думаю, організовані вмісне), але настирлива ведуча закликала дзвонити і забрати ще більший грошовий приз.

Дзвоню вдруге. Отримую механічну відповідь: “Вибачте, наш комп'ютер Вас не вибрав”. Цього було досить, щоб, пожертвавши не зайвими кількома гривнями, зрозуміти механізм “лохотрону”.

Щоночі заклики телеведучої заманоють довірливих телеглядачів. Потім їм пропонують довго чекати обіцяного з'єднання. А гроші кладуть до своєї кишені.

Нині чи не половина центральних телеканалів має в ефірі такі “забави” на гроші. Прибутки, мабуть, значні, адже вартість хвилини ефіру на центральних телеканалах може сягати ста тисяч гривень. А якщо “Дзвінок Фортуни” в ефірі понад дві години щоночі, й це вигідно організаторам грошового шоу, то можна лише здогадуватися, скільки тих, які дзвонять у студію і, вхопивши облізну, сплачують за це чималенькі гроші.

Маю надію, що доки Національна рада з питань телебачення і радіомовлення наведе належний порядок у цьому “бізнесі”, втрачені мною гривні конвертуються в інформацію, яка допоможе читачам не вскочити у таку телехалепу.

ВІЧНА ЗАГАДКА ЛЮБОВІ

Степан Бандера — онук

Олена ШУЛЬГА
Фото Андрія САМІЙЛЕНКА

Спекотного літнього дня у столичному кінотеатрі “Київ” зібрався клуб шанувальників справжнього світового й вітчизняного кіно “Сінематограф-3000”, щоб переглянути фільми українського сценариста Юрія Луканова “Три любові Степана Бандери” та “Хто ви є, містер Джекі?” — про дисидента Валерія Марченка. Організатори клубу “Сінематограф-3000” — очільники партії “Християнсько-Демократичний Союз”. Обидва фільми не нові, їх знято давно, але наше телебачення неохоче ставить у свої програми такі стрічки. Попри це суспільство відчуває потребу знати про знакові постаті в українській історії, яку десятиліттями викривляли нав'язувані стереотипи.

На перегляд запросили онука Бандери Степана, який має канадське громадян-

тво, але живе і працює в Києві, а також матір Валерія Марченка пані Ніну. Організатори перегляду заявляли, що у рамках заходу відбудеться творча зустріч із незалежним журналістом, автором ідеї та сценарію Юрієм Лукановим. Але Юрій не зміг взяти участі у презентації, бо перебував у Грузії, де тривали бойові дії. Попри те, що гості не змогли почути головного натхненника й виконавця, показ пройшов успішно. Президент кіноклубу Володимир Бойко говорив про те, що його мета — сказати українцям правду про Україну, адже наш інформаційний простір заповнено низькоякісними закордонними фільмами, які виховують молоде покоління на сумнівних цінностях.

Хоч це прикро, Бандеру бояться й досі, зробили з нього опудало, бо не знають головних віх його життя, не знають того, яким він був і за що боровся. У стрічці “Три любові Степана Бандери” використано унікальну хроніку воєнного і повоєнного часу, яка зафіксувала головного героя. Тут переплетено минуле із сучасністю. Сучасні зйомки відбувалися у Мюнхені, Лондоні й Галичині. Основна думка фільму — стосунки Степана Бандери із жінками. Тож творцям кінострічки вдалося показати його передусім живою людиною, якій притаманні високі й прекрасні почуття. Голова партії “Християнсько-Демократичний Союз” Володимир Стретович зазначив, що, якби розмовляв із Юрієм Лукановим десять років тому, то пропонував би, щоб у назві фільму йшлося не про три, а про чотири любові Бандери, адже головним у його житті була боротьба за незалежність України і патріотизм.

Із часу створення цього фільму минуло вже десять років, а мільйони україн-

Степан Бандера, Ніна Розстальна, Ніна Марченко

ських глядачів і не підозрюють, що є така стрічка. Тому ведуча Першого Національного каналу Наталія Розинська, яка була серед гостей, пообіцяла, що сприятиме тому, щоб канал включив цей фільм до програми мовлення. Не секрет, що досі Перший Національний ще не став нас правді національним каналом українців, хоч він один із небагатьох, який можна приймати у найвіддаленіших кутках України.

У стрічці “Хто ви є, містер Джекі?” йдеться про “заочну” — через листування — любов жінки з Міжнародної Амністії голландки Джекі Бар'рс і в'язня сумління Валерія Марченка. Цього талановитого публіциста, перекладача, науковця тоталітарна система звинуватила в антирадянській діяльності й ув'язнила. Він відбув шість років таборів і два — заслання. Другий термін — десять років таборів суворого режиму став для Валерія смертним вироком. А найбільшим злочинцем цього молодого талановитого журналіста було те, що він любив Україну, життя і не прощав підлоти. Картина відтворює драматичні етапи життя Валерія Марченка крізь призму його стосунків із дівчиною з Голландії.

Головна думка обох фільмів, що об'єднує їх, — любов як земне почуття.

Вона окрилює, творить дива, рухає історію вперед. Але є ще одна любов — до Батьківщини. Саме вона — єдина провина героїв обох кінострічок Юрія Луканова. Це стрічки, які вимагають подальшої роботи думки, залишають простір для роздумів і бажання дізнатися більше.

Переглядаючи такі фільми, наближаємося до правди, пізнаємо нашу історію об'єктивно, тому дуже важливо, щоб їх могла побачити якнайбільша кількість глядачів.

ДРОТОВЕ РАДІОМОВЛЕННЯ У КОНТЕКСТІ ВЛАДНИХ ЧВАР

Відкритий лист Президентові України Віктору Ющенку, голові Верховної Ради України Арсенію Яценюку, прем'єр-міністру України Юлії Тимошенко

Василь ЛИЗАНЧУК, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри радіомовлення і телебачення Львівського національного університету імені Івана Франка, заслужений журналіст України, академік АНВШ України

Чи можна було обмежити жорстоко-трагічний удар стихії в західноукраїнських областях? Безперечно, так! До найважливіших попереджувальних інформативних чинників належить д्रो́тове радіо, знищення якого, на превеликий жаль, триває в Україні. З 19 мільйонів радіоточок, які функціонували на початку 90-х років минулого сторіччя, нині діє лише приблизно 5 мільйонів. Кількість їх без упину зменшується.

У багатьох селах, які найбільше постраждали від повені, д्रो́тове радіо уже кілька років не працює. Наприклад, моїх односельців із Ганева Коломийського району Івано-Франківської обл. понад 10 років тому позбавили можливості слухати прекрасні передачі Національної радіокомпанії України, Івано-Франківського обласного та Коломийського районного радіо. Зрозуміло, що вони також не мали змоги почути оперативну інформацію про наближення руйнівної повені. Зненацька 70 відсотків сільських будівель опинилися у смертельному полоні стихійного лиха. Чого тільки не забрала збурена вода!

Хто скаже, що дешевше — підтримувати функціонування д्रो́тowego радіо чи відновлювати поруйновані повеневою стихією господарства? Ще 15 листопада 2001 року президент України Л. Кучма, виступаючи перед працівниками радіо, телебачення і зв'язку, наголосив, що д्रो́тове радіомовлення, на базі якого, до слова, будують систему оповіщення цивільної оборони, сьогодні в незадовільному стані. На 100 сімей в Україні припадає лише 40 радіоточок.

Під час драматичних для мешканців Суходольська Луганської області днів (масове за-

хворювання на вірусний гепатит через брудну воду) прем'єр-міністр В. Янукович запевнив, що д्रो́тове мовлення як один з основних засобів оперативного повідомлення населення про виникнення надзвичайних ситуацій, про загрозу безпеці або життю людей буде скрізь в Україні відновлено.

Обурюючись руйнуванням мережі д्रो́тowego радіомовлення голова Верховної Ради України В. Литвин. Говорили-балакали про важливість цієї інформаційної системи депутати. Було чимало публікацій у пресі, виступів по радіо на захист мережі д्रो́тowego мовлення.

З 1997 року пишу відкриті листи Президентові України, голові Верховної Ради і прем'єр-міністрам України: “Не руйнуй мережі д्रो́тowego радіомовлення!”, “Чому триває знищення д्रो́тowego радіо?”, “Відновімо ж нарешті мережу д्रो́тowego радіомовлення!”, “Збережімо голос держави”, які опублікували газети “За вільну Україну” (13 листопада 1997 р.), “Тижневик Галичини” (14 листопада 1997 р.), “Літературна Україна” (18 грудня 1997 р.), “Говорить і показує Україна” (29 січня 1998 р.), “Час/Time” (2—8 квітня 1998 р.), “За вільну Україну” (18 червня 2002 р.), “Літературна Україна” (20 червня 2002 р.), “Молодь України” (20 червня 2004 р.) “День” (17 липня 2004 р.), “Молодь України” (27 травня 2004 р.).

Минають місяці, роки... Президенти, голови Верховної Ради, прем'єри, міністри, політики й політики приходять і відходять, а комуні-радянська філософія байдужості “Після нас — хоч потоп” зберігається і цього року яскраво виявилася.

Замість того, щоб зупинити руйнування д्रो́тowego мовлення, не лише поновити, а й розширити колишню мережу, байдужі до української справи чиновники роздмухують тезу, що “брехунці”, “колгоспники” (так часто за радянських часів називали радіоточки) — атрибут більшовицької тоталітарної системи. До того ж,

мовляв, д्रो́тове мовлення, на відміну від ефірного, яке приносить значні прибутки, збиткове і не вписується в ринкові умови. Мабуть, суть не в цьому.

На Заході, де ринок давно править бал, виписано чіткі правила його поведінки: як тільки він вступає у суперечність з державними, а отже, національними інтересами, закони такого ринку в тій чи іншій сфері перестають діяти. В Україні ж телерадіофір, за оцінками фахівців, на 90 % заповнений чужоземною агресивною, насильницькою, порнографічною масовою “культурою”, брехливою і цинічною рекламою. Велика кількість FM-організацій і телекомпаній, на відміну від д्रो́тowego мовлення Національної радіокомпанії, годує українських громадян спрimitивізованими витворами сурогатів, видаючи їх за модерне мистецтво. Пропагує “естетику зла”, денационалізує, тобто зрощує, американизує і навіть африканізує дітей, підлітків, молодь. Псевдобізнесова, псевдоринкова політика, у якій застрягла переважна більшість радіотелеорганізацій, не допомагає утвердженню високих моральних, духовних, національних ідеалів, української патріотично-громадянської свідомості. Навпаки, велика кількість так званих рейтингових передач — витончений засіб масового психопрорамування, нівелювання природної сутності українців, знищення культурно-національного життєвого середовища, історичної пам'яті, українського державницького духу, що загрожує безпеці української нації, держави. Це, по-перше, бо переважна більшість мешканців України позбавлена конституційного права на одержання правдивої різноманітної інформації з джерел національного д्रो́тowego мовлення. По-друге, українці, не отримують оперативних повідомлень про надзвичайні ситуації, бо в їхніх оселях сумно мовчать радіодинаміки. А тим часом на шкоду Україні та її громадянам триває укра-

їнсько-українська владна війна. Із драматично-трагічного історичного досвіду відомо, що у таких війнах не буває переможців. Українські внутрішні чвари тільки вигідні недругам, зокрема Росії, яка не відмовилася від поглинання України, а нині розв'язала війну з Грузією.

Отже, шановні пане Президенте, пане голово Верховної Ради України, пані прем'єр-міністре, якщо мислити патріотично, стратегічно, національно-державницькими інтересами, то потрібно негайно припинити владні чвари, водночас з іншими заходами щодо якнайшвидшої ліквідації наслідків повені та стихійного лиха байдужості, також відновити зруйновану (може, й умисно, щоб не чути було українського слова?) мережу д्रो́тowego радіомовлення. Зрозуміло, що це вимагає грошових витрат. Та кошти можна виділити, але треба відкинути байдужість, аполітизм, зневагу до інформаційно-національної безпеки України. Комуністична партія Радянського Союзу для реалізації своєї антинародної, протиукраїнської, антигуманної політики знаходила кошти, щоб скрізь було чути голос Кремля. Українська держава також може й у нинішній скрутний час роздобути гроші для того, щоб у кожній оселі працювала радіоточка, доносила до серця людей суть української національної ідеї. Нехай цей “анахронізм більшовицької епохи” попрацює на утвердження української України. Адже кабельне телебачення в Україні бурхливо розвивається чи не тому, що за змістовим наповненням воно не українське?

Повсюдне відновлення поруйнованого д्रो́тowego радіо, його розвиток у рамках Національної радіокомпанії як основи майбутнього суспільного радіомовлення — це захист інформаційного простору в Україні, що означає боротьбу за душі й серця людей, за ринок, за капітал, за добробут, за національну політику.

Розвиток національного телерадіопростору — одне з важливих завдань будівництва Української держави, утвердження мови, культури, духовності, незалежності, соборності. Для забезпечення культурно-духовних, інформаційних потреб громадян нагально потрібно розробити і профінансувати державну програму відновлення й розширення д्रो́тowego мовлення в Україні.

ЗАШМОРГ НА УКРАЇНСЬКЕ РАДІО

Людмила СТРИЖКО, смт Іванівка Херсонської обл.

Прочитала у числі 30 “Слова Просвіти” статтю Л. Даценка “Українське радіо все ще на нульовій позначці”. Вдячна за порушену тему і хочу долучитися до розмови про доцільність виходу в ефір на каналі Радіо “Культура” передачі “Здравствуй, Україна!”

Віднедавна, а саме з весни цього року, в нашому південному регіоні на решті з'явився радіосигнал (хоч інколи слабкий) каналу “Культура”. Дуже радію з того, бо передачі каналу духовного відродження стали моїми улюбленими, особливо прямоефірні, дискусійні, на мовну чи історичну тематику.

Коли вперше почула російську передачу “Здравствуй, Украина!” на УР-3, то відразу й не зрозуміла, кому її адресовано й навіщо. Відверто антиукраїнські коментарі до подій в Україні шокували мене.

Я вважала, що потрібна передача, заснована на обміні, на паритетних засадах. Вона повинна насамперед розповідати про життя української діаспори Росії чи про мистецькі досягнення діячів сучасної Росії. Але чи потрібно російськомовному каналу безкінечно ностальгувати про втрату “большой Родины” і нетолерантно оповідати про сучасну Україну? Не почула у цій передачі доброзичливого ставлення до української нації: мене це ображає. Тому не вмикаю радіо, коли “Голос Росії” транслює цю передачу.

Дуже прикро, що Українське радіо втратило інформаційний простір на теренах держави.

Молодь, переважна більшість міського населення його зовсім не слухають. Такі, як я, старші люди, пенсіонери, ще мають потребу в радіопередачах. Здається, що скоро радіомовлення українською витіснить у своєрідну резервацію масив російських станцій.

Гірко про це писати, але законопроекти на захист інформаційного простору запізналися. Ще й не введена, що Верховна Рада їх ухвалить, а найголовніше — чи виконуватимуть?

Складається враження, що в Україні “агресивна російськомовність” вицікує, коли зміниться влада і коли настануть сприятливі часи, щоб домогтися офіційної двомовності й можна буде не вивчати української мови. На це в українському радіопросторі активно працюють безліч російських каналів, таких як “Голос Росії”.

Фото Олесь Дмитренко

Надія КИР'ЯН

Коли я потрапила на книжкову виставку, присвячену Дню незалежності України, яка відбувалася з 18 до 21 серпня в Українському домі в Києві, згадався рядок із вірша Олександра Олеся: “З журбою радість обнялась...” І протягом чотирьох днів, хоч би з ким я розмовляла, це відчуття лише посилювалося. Дуже чітко це прозвучало у знаного поета Василя Василяшкі: “Ми заходимо на розкішну книжкову виставку, на якій близько 200 видавництв. Якщо постояти біля кожного стенда годину, гортаючи книжки, — треба місяць. А ще тут є виставка полотен, присвячена 1020-річчю Хрещення Русі. Дивовижні картини святих отців, архангелів, князів, гетьманів, діячів культури та мистецтва. Це водночас і Третьяковка, і наш художній музей, і Лувр, і Ермітаж... Відчуття свята.

Але впадає в око повна невідповідність цієї розкоші... І поганої реклами. Біля товариства “Знання”, де я працюю, є якийсь базар, де продають побутові речі. Про нього 20 разів на день повідомляє радіо. А тут — один раз десь вловив, і то не виразно. Як можна проводити такі заходи й не рекламувати?”

На це одразу ж звернув увагу поет і прозаїк Ігор Січовик, який приніс на виставку чимало своїх книжок. Ось що він сказав першого дня: “Гарно наготували, та нікому їсти. Людей надзвичайно мало. Торік я за годину продав книжок на 300 гривень, а сьогодні за три години — жодної. Друзі розповідали, що коли такий захід проводили в Болгарії, то за два тижні до того їхні автобуси й тролейбуси були обклеєні оголошеннями”.

Уже наступного дня справедливості цих слів підтвердилася. Ігор Січовик, який після вчорашньої невдачі ледве примусив себе знову поїхати в Український дім, був приємно здивований: до нього не можна було досягнути — стільки охочих подивитися й придбати хороші книжки, та ще й з автографом!

Дівчинка Настуся, третьокласниця з Васильківки Київської області, яка приїхала з мамою на ярмарок, одразу стала власницею аж п'ятьох! А її мама, Наталія Анатоліївна, яка працює в школі-інтернаті для дітей з вадами мовлення заступником директора з виховної роботи, підтвердила: дізналася про виставку з телебачення після того, як її відкрили. Раніше згадки про запланований захід ніде не зустрічала. Навмисно передплачує газету “Ук-енд”, у якій завжди є репертуар театрів, новини про виставки. А про що — жодного слова. На книжкові ярмарки їздити любить, тут надзвичайно великий вибір, та й дешевше, ніж у магазинах.

Лариса Литвин, методист Києво-Святошинського районного відділу освіти, також відзначила, що є вибір україномовної літератури для дітей, книжкові полиці ваблять. “Уже вкотре підходжу до цього стенда (видавництва “Грані-Т”). Придбала для племінників книжку земляки Миколи Герасименка “Політ над черешнею” та Ірен Роздобудько про видатних дітей. Дуже задоволена, що багато навчальної, методичної літератури для вчителів. Придбала у Михайла Слабощицького книжку про Павла Загребельного з автографом. Він запросив мене на наступний рік у журі конкурсу імені Петра Яценка. Вперше братиму участь. Тут такі цікаві зустрічі!”

Зустрічі справді цікаві, можна не лише автограф узяти — автограф-сесії проводили Зірка Мензатюк, Дмитро Чередніченко, Володимир Осипчук, Галина Тарасюк, Василь Василяшко, продавав двотомник “Не тільки про себе” Богдан Горинь, та кого там тільки не було! Ділилися враженнями; хто хотів, міг дізнатися історію створення багатьох книжок. Я розмовляла з Валентиною Шевчук, вдовою письменника Василя Шевчука, яка продавала його книжку “Страсті за Миколаєм” — про Миколу Лисенку. Розповіла, як втілювався цей задум.

“Василь Андрійович дуже любив людей. Проте писати йому завжди хотілося про видатних. Видав твори про Сковороду, Велесича, Шевченка. Йому запропонували напи-

сати про Лесю Українку, але він сказав: про Лесю не напишу, напишу про Лисенку. Після Шевченка він уже підійшов до цієї теми — зібрав багато історичного матеріалу. Україну, яка спала чи дрімала, чи була притлумлена, можна було змалювати через постать Лисенка. Тяжко велося цьому композиторові, за свою творчість він воював не менше, ніж Шевченко. Згадайте лише укази, які забороняли українську мову! Його обробку українських народних пісень, наприклад, знаменитий “Дощик, дощик...” дозволяли виконувати лише французькою! Уже за часів незалежності ми цілий рік передруковували й вичитували цей роман.

твори для дітей та юнацтва. Є відвідувачі чи нема, премія — це приємно. “Це не лише відзнака, а й певні кошти, орієнтири, — розповідає Зірка. — Відзначили мої книжки, які вийшли у “Видавництві Старого Лева”: “Київські казки”, “Казки-куцохвостики”, “Таємниця козацької шаблі”. Премію вручили й художникові Василеві Лопаті, з яким товаришуємо, за художнє оформлення подарункового видання “Тараса Бульби” Гоголя. Це прекрасні, дивовижні роботи!

Те, що помічають твою роботу, — дуже важливо. Вважаю, що відзнака за дитячу літературу в нас мало: премії Лесі Українки, Наталі Забіли, Олени Пчілки — і все. А всіх літе-

ми. У кожному числі є цікава саморобка для дитячої творчості. Публікації — лише на добро, на захист рідної природи, людської душі, почуттів.

Кожна родина, яка хоч раз передплачувала журнал “Малютко”, залишає його в себе назавжди: для дітей, онуків. Про це свідчить велика пошта, яку ми отримуємо”.

Критично налаштовані, але аж ніяк не сумні молоді письменники й художники водночас Оляна Рута й Катерина Мішук. “Катя — прекрасна поетеса, — розповідає про подругу Оляна. — Їй 25 років, видала дві збірки віршів — “Дошч у глечичку” та “Затемнення соняшника”. Скоро вийде третя. Оформила вже майже 60 книжок, серед них — Моріса Метерлінка, Чеслава Мілоша, Якуба Коласа... Пропонують оформити норвезьке видання “Викрадача ангелів” Єви Марії Лунд. Талановита поетеса з тонкими метафорами, з тонким розумінням тексту”. Сама Оляна нині переймається науковими дослідженнями — написала дисертацію, шукає конструктивні шляхи розв'язання проблеми насильства в суспільстві.

Чи не найкритичніше висловився Гурам Петріашвілі, грузинський і український письменник, дисидент. Він обурений тим, що культура в нашому житті на маргінесі: “Про що говорити, коли в цей час, час капіталізму, іде боротьба проти мови, культури. Про що можна говорити, якщо на Хрещатику немає вже книгарні “Мистецтво”. Там продають зараз “з крильцями” й “без крильця”, різні креми тощо, а це ж був великий культурний центр. Тут були Олександр Довженко, Павло Тичина, Максим Рильський. Нещодавно Микола Сом сказав, що виселили бібліотеку імені Лесі Українки, одну з найкращих у Києві. Приміщення захопили якісь мільярдери, нафтовики. Не лише владу потрібно міняти, слід змінити спосіб життя”.

Багато в чому згоден із представником грузинського народу й Павло Мовчан. Він не заперечує — книжок видають більше, вони якісніші, і це помітно. Але тепер, — вважає він, — найголовніша проблема для української книжки — розповсюдження. “У Китаї, приміром, нещодавно збудували десятки й сотні стадіонів. А в Україні — десятки стадіонів у спортсменів відібрали, забрано книгарні, дитячі бібліотеки. Не в Мовчана, не в Драча — у дітей. Вони залишаються без книжки. Книжка — це не ярмарок. Це постійне спілкування, це місце, де зустрічаються. Коли беру книжку, грию нею руки. Вона має незримі флюїди, випромінює енергію. Бібліофіли розуміють, що книжка має енергетику, — тому ми позбавлені мережі потужних енерговіддатних точок”.

Між тим, хоч і погано розрекламований, ярмарок відбувся. На нього потрапили навіть закордонні українці. Враженням ділиться українка з Америки Наталія Буняк: “Я не сподівалася побачити так багато різноманітних книжок: і наукових, і дитячих, для різного віку. Ми чули, що обмаль українських книжок, що їх не купують. Бачимо, що це не так. Мій чоловік Петро Буняк — голова крайової управи дивізіоніків, ми живемо у штаті Нью-Джерсі. Про ті події, які відбуваються в Україні, дізнаємося швидко через інтернет. Приїхали на Конгрес українців, прийшли на виставку, задоволені.

Ми з чоловіком хочемо сприяти в розбудові Київського патріархату. Одна з церков, яким ми допомогли, у містечку Остер на Чернігівщині. Там було вісім церков Московського патріархату і жодної — Київського. Священик отець Андрій, надзвичайний ентузіаст, узв'язав за створення церкви Київського патріархату. Ми зібрали значну суму грошей і передали на церкву. Уже побували на службі Божій у тій церкві. Вона ще маленька, бідна, але вже працює”.

Ярмарок підштовхнув до роздумів, подарував емоції, здебільшого приємні. Особливо для тих, хто одержав дипломи, нагороди — їх також чимало. А головне — це раз усі переконалися: українці люблять книжки. Вони нам потрібні!

ПИСЬМЕННИКИ І ВИДАВЦІ — ЧИТАЧАМ

Ми всі виросли з “Малютка”

Коли до 60-річчя (1991-го) планували видати двотомник Василя Андрійовича й не видали, він зажурився та й каже: “Оце заляже й мій роман про Лисенку”. Так і сталося. 1999 року автор помер.

Зуміла знайти спонсорів лише тоді, коли почула, що відзначатимуть 165 років з дня народження Миколи Лисенка. Допомогла мені в цьому директор видавництва “Пулсари” Лариса Копань. Видали 1500 примірників, 500 я видала за свої кошти. Тепер продаю. Люди підходять. Хто читав — діляться враженнями, кажуть: “Хороша книжка”. Купують, дякують”.

У словах Валентини Дмитрівни і біль, і радість... Багато вона ще розповіла про прикраси українського письменника, про те, як тяжко пробиватися нашій книжці навіть тепер. Від журби до радості. І навпаки.

Не могу не розповісти про прикрий випадок, який стався першого дня. Планували співану презентацію книжки відомої української поетеси Тамари Севернюк “За знаком часу” за участю заслуженого артиста України Івана Дерди у “кобзарській світлиці”. Презентація відбулася, але чомусь у концертній залі. Того дня відвідувачів було, як кіт наплакав. То в залі, розрахованому на кілька сотень глядачів, сиділо... аж 23. Тамара Артемівна видала понад двадцять поетичних збірок. Іван Дерда, який має нагороди “Золота трембіта”, “Золота Ніка”, гастролює по всій Європі, під акомпанемент маестро Вадима Лісового натхненно виконував пісні, романси “Не згуби себе в темряві ночі”, “Птахи перелітні” та інші. Але їм, улюбленим чернівецької публіки, напевно, було гірко: адже такі концерти вдома збирали повні зали. Розповідають, що міський голова якось навіть не міг пройти, щоб подарувати квіти... А в Києві... Соромно за таку організацію.

Але не даремно — “З журбою радість...” Радісна насправді літала й сяяла Зірка Мензатюк — талановита письменниця, якій цього дня вручили премію імені Лесі Українки Кабінету Міністрів України за літературні

Письменниця Зірка Мензатюк

Автограф-сесія Ігоря Січовика

ратурних премій приблизно сорок. Це несправедливо.

Приємно, що дитячої літератури стало більше, але хочеться, щоб вона була розмаїтішою. Потрібна пізнавальна література, психологічна проза для дітей — тем безліч. Наприклад, нині багато батьків їдуть на заробітки за кордон, дитина лишається ледь не сиротою при живих батьках, тяжко переживає що розлуку. Одна дитина замикається в собі, інша — навпаки, вважає, що батьків немає — повна воля, починає поводитися легковажно. Хто про це напише, хто підкаже, як поводитися? Підліткової літератури мало, більше перекладна. А де наші твори?”

У доброму настрої Зінаїда Лещенко, головний редактор дитячого журналу “Малютко”, який пережив усі перебудови і має нині наклад 30 000, що для українського видання — велике досягнення. Хоч раніше навіть збірки дитячих поезій виходили накладами понад 100 тисяч! Ділиться радістю:

“Журнал “Малютко” — на порозі свого півстоліття (у січні 2010 року). Біля витоків журналу стояв Борис Харчук. Його виколіхували багато талановитих українських письменників, доклали зусиль та праці: Оксана Іваненко, Наталя Забіла, Платон Воронько, Микола Вінграновський, Дмитро Павличко. Кожному з них віддали належну шану в журналі. Друкуємо казки народів світу, українські народні, малі літературні фор-

Світлана СОБОЛЕВСЬКА

Поява цієї книжки, без будь-якого перебільшення, була справді триумфальною. Знанням тоді критик Михайло Слабошпицький одразу став відомим українським прозаїком. Книжка утвердила за ним репутацію майстра біографічного жанру. Окрім відкриття імені та образу Марії Башкирцевої для українського читача, що вже обіцяло творчі успіхи та популярність, сталося й відкриття автора з високою літературною культурою. Чимало тих, хто писав про роман-есе Михайла Слабошпицького (а з-поміж них Павло Загребельний, Анатолій Дімаров, Дмитро Затонський, Віталій Дончик, Микола Руденко, Іван Кошелівець, Анатолій Шевченко), наголошували: автор володіє оригінальним стилем. Він жадібний до фактів, інформаційно “вибуховий”, афористичний та пластичний у фразі.

Після “Марії Башкирцевої” один за одним вийшли біографічні романи й повісті “Поет із пекла (Тодось Осьмачка)”, “Никифор Дровняк із Криниці”, “Веньямін літературної сім’ї (Олекса Влизько та інші)”, “Українець, який відмовився бути бідним”, написані темпераментно, розкуто, з полемічним загостренням. Без цього уявити прозу М. Слабошпицького — інтелектуально насичену, позначену яскравою стилістикою.

У “Марії Башкирцевої” виявилася щаслива літературна доля не лише тим, що вона ознаменувала яскравий етап творчості М. Слабошпицького. Роман кілька разів перевидавали, він виходив у перекладах французькою, російською й естонською. Про цей твір написано багато схвальних слів.

Нове видання означене як ґрунтовно перероблене й доповнене. З’явилося й уточнення до його назви, яка тепер звучить так: “Марія Башкирцева (Життя за гороскопом)”. Дуже добре було проілюстровано російське видання (переклад Наталі Кублановської), де видрукувано багато фотографій та кольорових репродукцій. Але ця книжка значно його перевершує — це яскраве подарункове видання, яке вмістило до півтори сотні фотографій та репродукцій. Оригінальний дизайн книжки зробила талановита художниця Ніна Танченко.

Як розповідає автор у післямові, мільйони шанувальників Башкирцевої та читачів її знаменитого “Щоденника” ввели в оману — ще й досі в авторитетних енциклопедіях та інших довідкових виданнях зазначено, що Марія Башкирцева народилася в селі Гавронці на Полтавщині 1860 року. Місце народження вказано правильно, а ось рік неточний. І внесла цю плутанину мати художниці, якій хотілося, щоб донька лишилася в пам’яті людей на два роки молодшою. Вже тоді у всіх некрологах французької та російської преси було написано, що смерть забрала цю винятково талановиту дівчину двадцятичотирирічною. Насправді ж тоді, 1884-го, коли її проводжали в останню путь і поховали на паризькому цвинтарі Пассі, Марії було двадцять шість.

Але на цьому фальсифікації, до яких вдалася Башкирцева-мати, не вичерпуються. Мати суворо цензурувала доньчин щоденник, який та вела чи не від дванадцяти

років. Повикидала з нього багато важливих подій, думок Марії й “дійових осіб”. У неї були свої погляди на те, що треба пускати на очі читача, а що ні. До того ж, родина Башкирцевих була замішана в грандіозному скандалі. Упродовж цілого десятиліття тривала спричинена цим судовою тяганиною. Тітку художниці звинувачували в тяжкому злочині. Про ці події Марія писала в щоденнику, і це також зазнало суворих вівісекцій. Не випадково, коли через кілька літ після смерті Башкирцевої з’явився її щоденник, то один із приятелів художниці сербський князь Божидар Карагеорґевич узявся захищати Марію від... її щоденника. Чи не першим він сказав, що тут щось не так.

Цікаво, що перше видання “Щоденника” М. Башкирцевої за редакцією відомого французького романіста Андре Тер’є з’явилося одного року зі “Щоденником” братів Гонкурів. Обидві книжки стали сенсаціями. Чимало письменників напали на Гонкурів, бо вважали, що їхня книжка аж надто відверта й суб’єктивна. А з приводу “Щоденника” Башкирцевої реакція була найнесподіваніша. Наприклад,

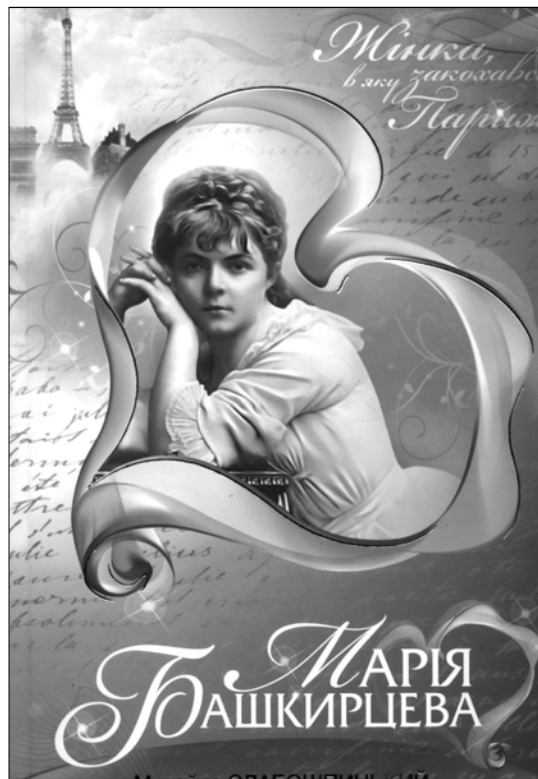
ТРАГЕДІЯ І ТРИУМФ ЮНОЇ ХУДОЖНИЦІ

прем’єр-міністр і відомий на той час інтелектуал Вільям Галадстон назвав “Щоденник” найвидатнішою книжкою XIX століття. Він ставив його поряд зі “Сповіддю” Ж.-Ж. Руссо. Безмежно захоплений був “Щоденником” і самою Башкирцевою Велемир Хлебников. Високі слова про неї належать Анатолеві Франсу й Морісові Баррелю.

У романі цікаво розповідається про тогочасне мистецьке середовище Парижа, що в нього потрапила народжена в Україні дівчина, в якій раптом виявились найрізноманітніші таланти. Її чекала кар’єра видатної співачки. Вона навіть уже концертувала, але через хворобу горла Марія втратила голос, у неї почала прогресувати глухота. Вона добре знала сім мов і була дивовижно начитана. Потім зайнялася живописом і почала відвідувати студію Жюльєна — єдиний у Франції навчальний заклад, у якому могли брати уроки жінки. Як пише автор роману, студія Жюльєна, хоч самого Рудольфа Жюльєна немає на світі вже з сотню літ, існує в Парижі досі. Перші виставки імпресіоністів. Поява Мане й Моне, Дега й Ренуара, Піссаро й Сіньяка, Сіслея й Морізо — усе це пора входження в мистецтво юної Башкирцевої, яка швидко стала незаперечним лідером у студії Жюльєна і почала одержувати медалі в Салоні — щорічній мистецькій виставці в Парижі, в якій брали участь не лише французькі художники. До слова, Салон — це тисячі картин. Про нього цікаво писали Шарль Бодлер та Еміль Золя, які були ще й видатними мистецькими критиками.

Автор пише про надзвичайне творче піднесення Башкирцевої, про її бонапартистські плани на майбутнє, про її флірти, про секрети й сенсації з біографій видатних художників, про скандали в родині Башкирцевих-Бабаніних, про тогочасні моди й французьку кухню. Одне слово, принагідно читач дізнається масу цікавих речей. Це прикметна особливість прози Михайла Слабошпицького, який, оповідаючи людську історію, не відмовляє собі в задоволенні розповіді якісь сенсації. Подекуди ці відступи в романі читаєш як завершені сюжетно самодостатні твори. Вони нібито безпосередньо не пов’язані з сюжетом, однак твір без них відчутно програв би, оскільки вони дають інтелектуальний чи мистецький контекст для конкретної біографії, з несподіваного боку проливають світло на людей та події, про які йдеться в романі.

У новому виданні значно посилено іронічний струмінь, який у першому варіанті був заявлений на рівні майже ембріонального. Тепер же автор іронічно, а подекуди й сатиричними барвами випишує їхню націо-

нальність не має значення). Ця премія існує у Франції й досі.

Похорон відбувається так, як того хотіла Марія. Білі коні, біле вбрання художниці. Білі квіти. Жалобна процесія пропливає Парижем. Зупиняється біля будинку, в якому живе Бастьєн-Лепаж. Його підносять до вікна. Безсилим поглядом він прощається з Марією.

Після її смерті в пресі писали про Марію епістолярний роман із Мопассаном. Дехто вважав, що той роман не лише епістолярний. У двадцяті роки в Австрії навіть зняли фільм про їхні нібито любовні стосунки. Тоді нащадки Башкирцевої змогли через суди заборонити демонстрацію картини. М. Слабошпицький докладно зупиняється на передісторії (як і на всій історії) листування Башкирцевої з Мопассаном. Марія небезпідставно боялася за долю щоденника. Розуміла, що мати нізащо не пустить у світ багато того, що вона там писала. Марія вирішила в останні місяці свого життя переписати свої записи в руки когось із відомих письменників, передавши йому право видати книжку. Вона писала до Едмона Гонкура, до Еміля Золя. Безрезультатно. На її лист відгукнувся, як пише автор роману, “пожирач жіночих сердець”, “невиправний кондот’єр на амурному фронті” Мопассан. Він висував їй інтимні пропозиції. Марія ж у відповідь інтригувала й кокетувала. Мопассан лютував, що не може досягти свого й вистрілював у листах фривольні мовля. Марія у відповідь містифікувала: Ви, мовляв, дуже наївний і примітивний, бо повірили, що до Вас справді пише жінка, а я не жінка, я чоловік, викладач лицюу...

Мопассан у відповідь вибухнув брутальною лексикою, назвавши свого кореспондента шахраєм, буквоїдом, пацюком і запропонував йому адреси паризьких борделів зі своїми рекомендаціями та характеристиками тамтешніх цін і рівня обслуговування клієнтів. Марія розгублена — не цього вона чекала від листування з Мопассаном. Їй уже не до фліртів і не до епістолярних війн. Вона почувалася ображеною. “Ви мене не варті... — пише вона в одному з останніх листів до Мопассана. — Наше листування мене стомило...”

Як пише М. Слабошпицький, нині в світі існують сотні книжок про Марію Башкирцеву. Переважна більшість авторів захоплена її юним талантом і феєрично яскравим життям. Є й такі автори, які спеціалізуються на розвінчуванні Башкирцевої, звинувачуючи її в егоцентризмі й патологічному марнославстві. Особливо популярними були ці мотиви з кінця XIX й до двадцятих років XX сторіччя, коли фемінізм ще не став потужною світовою тенденцією, маючи численне представництво в усіх розвинених країнах світу. З Башкирцевою воювали передовсім представники чоловічої половини людства. У своєму “Щоденнику” художниця посміла артикулювати ті амбіції та претензії, які на той час у чоловікоцентричній Європі були не дозволені жінкам (здаймо: “кірхен, кіндер, кюхен”). І її заслуга не лише в тому, що вона сказала суспільству багато з того, що взяли на свій прапор феміністки. Якби в “Щоденнику” було тільки це, то її вже давно забули б. Дмитро Донцов прозірково окреслив роль письменниці Башкирцевої (у Франції вона відома не лише як художниця, а й як письменниця), назвавши її предтечею егоцентризму в європейській літературі.

Отже, роман Михайла Слабошпицького — це історія юної тривожної душі з її грандіозними надіями та масштабними замірами. Багато чого в цьому житті не здійснилося через те, що Башкирцеві так мало було відпущено земних днів. Але вона стала однією з тих героїнь людства, якою не перестають захоплюватися ось уже стільки поколінь. Михайло Слабошпицький наводить такий промовистий факт: “Щоденник” Башкирцевої виходив у перекладах всіма основними мовами Європи. Тільки в США про неї видано 39 книжок.

Цього року відзначають 150-річчя Башкирцевої. Урочистості з цього приводу та наукові конференції відбуваються у різних країнах світу, особливо в цьому контексті багато їх буде у Франції та США. Тому важливо те, що в Україні з’явилася ця прекрасна книжка Михайла Слабошпицького, яка дає логічно переконливу версію складного, яскравого й вибухового життя володарки багатьох талантів Марії Башкирцевої.

Леся СТЕПОВИЧКА

Анатолій Фоменко — продовжувач шляхетної справи таких катеринославських меценатів, як О. М. Поль, Д. І. Яворницький, Я. П. Новицький, М. В. Родзянко, М. А. Іваненко та інших, які зробили значний внесок у створення і розвій нашого історичного музею. І не лише Дніпропетровського.

Так, 1989 року професор-лекціонер Фоменко подарував Національному музею Т. Г. Шевченка у Києві колекційну підбірку з дореволюційних листівок, значків і філателістичних експонатів, присвячених Кобзарю. Коли в місті Палермо (Канада) згорів будинок-музей Т. Г. Шевченка і постало питання його відновлення, Анатолій Кузьмич переслав туди велику підбірку дореволюційних і радянських листівок, значків і маркованих конвертів, присвячених Т. Шевченку. Про цю акцію повідомляв часопис “Пам’ятки України” (№1, 1990).

Але по-справжньому “князівський дар”, що складався з 1600 експонатів, Анатолій Кузьмич зробив 1999 року музею “Літературне Придніпров’я” (відділення Дніпропетровського історичного музею ім. Д. І. Яворницького). Варто згадати й подарунок 1990-го року “Будинку-музею Д. І. Яворницького” (відділення того самого історичного музею) власного примірника книжки історика-академіка “Запорожжя в залишках старовини й переказах народу”, яку з багатьма доповненнями Д. І. Яворницький підготував до друку. Нещодавно вона побачила світ у Дніпропетровську.

— Коли і чому Ви почали збирати Шевченкіану? — запитує у професора.

— Творчістю Т. Шевченка захоплювався ще з дитячих років. У нашій сім’ї завдяки батькам панувала атмосфера великої поваги до поета: ми мали в хаті “Кобзаря”, співали пісень на його слова, декламували вірші.

Потім я навчався в українській школі-семирічці в селищі при солеруднику ім. Тараса Шевченка (це на Донбасі). І сама школа також називалася іменем Великого Кобзаря. У найбільшому класному приміщенні та в актовій залі висів великий портрет Т. Шевченка, в коридорі школи була постійно діюча виставка, присвячена його життю й діяльності; щорічно активно відзначали дні народження поета, у підготовці й проведенні яких брали найактивнішу участь під керівництвом учителів усіх класів. Особливо запам’яталося мені святкування 125-річчя з дня народження Т. Шевченка (я тоді був у шостому класі). З яким ентузіазмом ми готувалися до нього! Робили для виставки малюнки із зображенням Тараса Григоровича та на теми його творів. Шкільний хор (я співав у ньому) розучував пісні на його вірші: “Як умру, то поховайте”, “Реве та стогне Дніпр широкий”, “Думи мої, думи мої” та інші.

А як урочисто відбувалося вшанування Тараса! Як натхненно ми співали й декламували його вірші! Хіба таке забувається?!

З великою вдячністю згадую нашого вчителя української мови й літератури Володимира Івановича Шапрана, який на уроках і засіданнях літературного гуртка розкривав нам виняткове значення Тараса Шевченка для України.

Слухаю Анатолія Кузьмича, таку споріднену душу, і згадую

своє дитинство. Другу і майже всю третю чверть навчального 1963—1964 років наша українська школа-інтернат № 5, що у Дніпропетровську, ходором ходила. Щодня після обіду третина школи — учасники хору (сто учнів від першого до восьмого класів) — збиралася в актовій залі, влаштовувалися на сцені, і розпочиналася репетиція літературно-художньої вистави. Ревлі тромбони і труби — то шкільний духовий оркестр готував ювілейну сюїту. Йшла підготовка до міжшкільної олімпіади, присвяченої 150-річчю з дня народження Тараса Шевченка. Ми співали

Та це ж про мене, про дідуся-бабуніне село, про Оріль! — збагнула я. Рідні були далеко, а стало так гарно на серці, так втішно від тих слів, від тої музики, ніби хтось рідний лагідньо по голівці погладив. Так я отримала першу ін’єкцію любові до римованого слова. І відчула: поезія — це порятунк, вона здатна відгородити й захистити тебе від сірості, самотності, буденності, від негарздів. З нею ти не сама. З нею я почала літати понад землею. Просто інші цього не бачили. Не всім діточкам легко давалося вчити вірші. “Це тому, що в них немає бабусі й дідуся у селі, і вони не

понад 2 000 експонатів Шевченкіани. Можна дізнатися докладніше, що це за експонати?”

— Будь ласка. Це 330 книжок з творами поета і про нього. Серед них понад 30 — дореволюційні видання, 593 листівки (понад 100 дореволюційних видань) з автопортретами Т. Шевченка, репродукціями його живописних творів, на теми його віршів, із зображенням пам’ятників йому, місць перебування тощо. Цей дарунок налічує 220 значків, 56 медалей, 230 екслібрисів, 150 філателістичних експонатів (поштових марок, маркованих і зі спецпогашенням кон-

Західній Німеччині 1947—1948 рр., тарілку миргородської школи, виготовлену ще в дореволюційний час у Німеччині тощо.

— Як же Ви здобували усі ці скарби?

— По-різному. Купував у букіністичних книгарнях та антикварних магазинах у тих місцях, які відвідував в Україні та за її межами. Через обмін із знайомими колекціонерами Києва, Львова, Івано-Франківська, Одеси, Москви, Петербурга та інших міст. Мої знайомі допомагали виходити на власників потрібних мені речей. А “Кобзар” 1860 року мені подарував відомий філолог-шевченкознавець, покійний Василь Семанович Ващенко, який завідував кафедрою української мови у нашому університеті й знав (ми з ним товаришували) про моє захоплення.

— Анатолію Кузьмичу! Чи не шкода Вам розлучитися зі своїм багатством?

— Відважився я на таке не просто, мої емоції вирували: “Як же ти розлучишся із речами, до яких прикипів серцем?” А голова, розум на це відповідали: “А хіба колекція повинна служити лише тобі? Хіба ти забув, як завдяки зусиллям дореволюційних меценатів формували зібрання історичного музею, куди ми нині ходимо знайомитися з нашим минулим?” І розум узвав гору над емоціями. Хочу ще нагадати, що передача моєї Шевченкіани музею передбачала одну умову: в літературному музеї одна кімната має бути перетворена на Шевченківську світлицю. На жаль, це питання за дев’ять років так і не було вирішене. Другий поверх будинку музею “Літературне Придніпров’я”, який збільшив би його експлуатаційний простір, не реконструйовано досі через брак коштів.

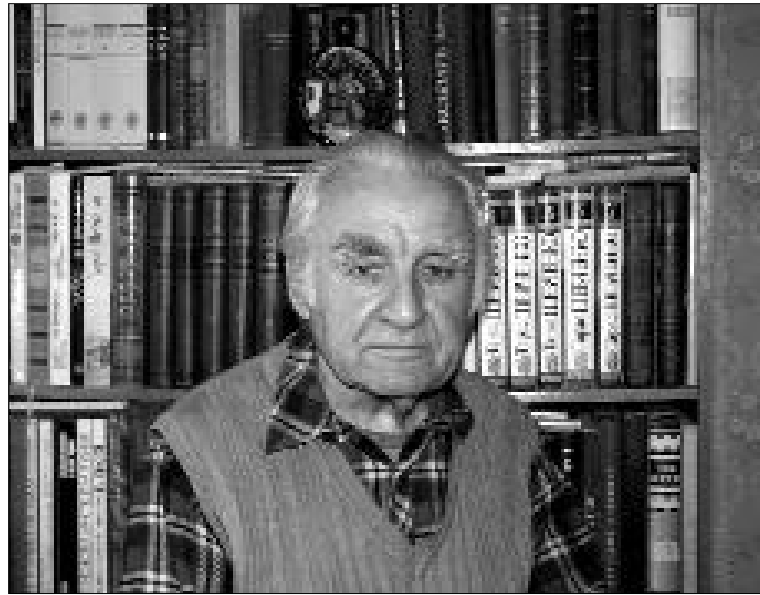
— Ви назвали серед раритетів, переданих музеєві, поему “Гайдамаки” — петербурзьке видання 1886 року. А ми щойно тримали цю унікальну книжку в руках, але без дарчого напису Сластіона Спіцину. Ви мали два примірники цієї книжки? Чи збираєте нову Шевченкіану?

— Так, збираю. Коли експонати моєї Шевченкіани, які прикрашали кабінет і збагачували моє життя, перемістилися в музей, я відчув таку внутрішню порожнечу, такий духовний вакуум, що не знав, де сісти, не мав душевного спокою, не хотів нічого, тільки б мати знову мої книжки, марки, медалі. Щоб позбутися того дискомфорту, я почав збирати нову Шевченкіану. За дев’ять років пошуків мені пощастило досягти успіхів, у чому ви можете переконатися у моєму кабінеті.

Ми сидимо серед фоліантів і рушників, картин і медалей у професорському кабінеті, який нагадує маленький музей Тараса Шевченка. Хоч нову Шевченкіану збирав недовго й вона ще не досягла масштабів попередньої, уже те, що ми бачимо, вражає кількістю та якістю: це понад 250 старих і нових видань творів Т. Шевченка і про нього, майже 400 стародавніх і сучасних листівок, сотні значків та екслібрисів, 50 медалей, чимало інших речей.

Дух Тараса панує у кабінеті. Анатолій Кузьмич світиться радістю й бажанням поділитися з нами своїми безцінними скарбами. Спасибі вам, професоре, Ви збагатили і наші душі, й душі читачів своєю щедрістю та любов’ю до Тараса Шевченка. Святий чоловік. Праведник. На таких землях тримається.

СВЯТИЙ ЧОЛОВІК, або ЗАХОПЛЕННЯ ПРОФЕСОРА АНАТОЛІЯ ФОМЕНКА

расом Григоровичем. Його портретів на стінах чимало.

Хвилюючись, гортаємо сторінки раритету — виданої 1886 року в Петербурзі книжки “Гайдамаки”, розглядаємо старовинні гравюри художника О. Г. Сластіона, профіль Кобзаря у домовині, читаємо передмову до поеми, написану Д. І. Яворницьким. Більшу частину свого життя Анатолій Кузьмич збирає все, що має стосунок до Тараса: його твори й те, що написано про нього, листівки, медалі, значки, поштові марки й марковані конверти, екслібриси тощо. Усе це колекційне багатство він накопичував не лише для власного інтелектуального збагачення, не для пихи і самозадоволення, а більше задля поширення Шевченкових дум, для популяризації Тарасового слова серед широкого загалу.

“Думи мої”, “Реве та стогне Дніпр широкий” та “Заповіт”. Директор школи, фронтовик Андрій Миколайович Павлов сам опікувався перебігом подій, бував на більшості репетицій, і горе було тому школяреві, хто без поважної причини пропускав це відповідальне дійство. На обласній олімпіаді ми отримали призове місце і увесь наш 5-А нагородили поїздкою до міста Севастополя. Так Кобзар посприяв мандрям дітлахів до Чорного моря, де ми теж виступали зі своїм шкільним репертуаром. Ніколи не забуду тієї кримської шевченківської весни...

Пам’ятаю, у першому класі нам задали вивчити вірш Тараса Шевченка. Я йшла коридором і бурмотіла собі під ніс рядки, які легко, ніби самі лягали на душу. Я насолоджувалася словами, їхньою мелодією, наче це була пісня:

...світає,
Край неба палає,
Соловейко в темнім гаї
Сонце зустрічає.
Тихесенько вітер віє,
Степи, лани мріють,
Меж ярами, над ставами
Верби зеленіють.

знають, що таке “степи, лани”, — думала я й літала. І вперше ті крила дав мені уривок із поеми Шевченка “Сон”. Перший доторк Тараса — а з ним і самого Бога — до моєї дитячої душі.

За вікном дощ, а наша з професором розмова неспішно пліне далі.

— У ті далекі довоєнні роки я збагнув суть і велич Шевченка, його подвигу, здійсненого для нашого народу, для його духовного розвитку, — говорить професор Фоменко. — Саме тому, 1943 року ставши солдатом діючої Червоної армії, я взяв із собою з домівки найкращу реліквію — “Маленький Кобзар”, надрукований 1917 року в московському видавництві “Відродження” і придбаний мною в окупації на ринку міста Артемівська. Я його зберіг попри те, що “пройшов” зі мною через фронтові випробування (тяжке поранення, госпіталі тощо). А після війни я навчався в Київському університеті, який, як і дорога мені школа-семирічка, носить ім’я Т. Г. Шевченка. Ось тоді я почав, попри обмежені студентські фінансові можливості, збирати Шевченкіану.

— Ви передали Історичному музеєві ім. Д. Яворницького

вертів), бандуру, на деці якої є зображення поета, портрети та інші речі.

— Анатолію Кузьмичу, які з переданих Вами експонатів — особливі цінні раритети?

— До таких належать прижиттєвий Шевченковий “Кобзар” 1860 року, виданий завдяки меценатству відомого українського садівника Платона Симиренка, ще “Кобзар” празького видання 1876 року, “Поезії” Т. Г. Шевченка. Заборонені в Росії, видрукувані в Женеві 1890 року, прекрасно видані 1886 року в Петербурзі (в подарунковому варіанті), “Гайдамаки” з гравюрами відомого художника О. Г. Сластіона з його особистою посвятою книжки Спіцину. А передмову до поеми написав Д. І. Яворницький. Із пізніших видань — “Кобзар” 1931 року з ілюстраціями Василя Седляра, репресованого радянськими органами, “Кобзар” в трьох книжечках, видрукуваний 1947 року українцями в Західній Німеччині в таборі для переміщених осіб із словами на обкладинці “На чужині”.

Серед інших експонатів можна виокремити радянську бронзову медаль 1939 року, французькі та польські бронзові медалі, таборова марки переміщених українців у

ВМІТИ БУТИ ВЕЛИКИМ У МАЛОМУ

25 серпня виповнюється 70 років з дня народження українського поета, публіциста, громадсько-політичного діяча Київщини **Олександра Дробахи**. Нині він голова **Вишгородського районного об'єднання ВУТ "Просвіта" ім. Тараса Шевченка**, депутат **Вишгородської районної ради**, почесний громадянин міста **Вишгорода**, автор багатьох книжок і публікацій у пресі.

— **Пане Олександр, як Ви готуєтеся зустріти свій ювілей?**

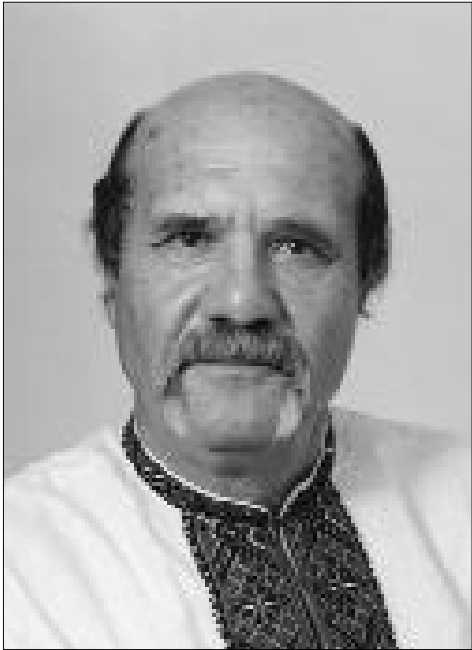
— З людьми і для людей (сміється).
— **Що найбільш Вас турбує як письменника і громадянина?**

— Проблеми нашого Відродження як нації й держави, зокрема відставання у суспільстві духовної домінанти від матеріальної. А звідси — неправильне розуміння свободи як звільнення від моральних норм і відповідальності (дається взнаки післягеноцидний, колоніальний період).

— **Як це подолати?**
— Мусять бути противаги, важелі духовного впливу на багатьох із нас (ці фактори: Єдина Помісна Церква, влада всіх рівнів, мистецтво), щоб одухотворювати, а не нагромаджувати лише матеріальне багатство.

— **Ви автор 10 книжок поезії та прози. Чи українська література встигає за викликами часу?**

— Не вириватимемо літературу із загального впливу мистецтва на людину. Синтетичні види мистецтва, як українське кіно, могли б семимильними кроками прискорити формування нації, коли б ми мали 50—100 фільмів-бойовиків про 500-річчя українські визвольні змагання. 100 українських героїв "не працюють" на відродження укра-

їнської могутності. Ось вам і роль літератури як складової кіно нівелюється.

— **Цікава думка. Мене тривожить здрібнення середовища літераторів усіх поколінь, дріб'язковість тематики, свавілля форми...**

— Це відбувається тому, що багато письменників міряють людину від стопи до пояса, а треба — від серця й голови до неба. Ці письменники звільняються від найкращого, що є в їхніх думках, смакуючи низьке, вульгарне, матеріальне. Для мене як письменника і педагога важливо бачити, відчувати: кожен урок, кожна книжка — крок на шляху учня до себе як непересічної особистості, до себе як до героя.

У дзеркалі душі юнака чи дорослої людини хоч побачити свою працю. Приклади є. Найкращі українські пісні виправляють навіть генні хиби організму.

— **Пане Олександр, знаю Вас і як щирого прихильника козацького відродження в Україні. Вас поважають у ко-**

зацькому товаристві за постійну участь у заходах, які проводить Міжнародна асоціація "Козацтво" разом із товариством "Просвіта". Вам вдячні студенти та учні київських шкіл — учасники цих заходів за Ваші щирі виступи. Та й звання полковника козацтва Вам присвоєно цілком обґрунтовано. Яким бачите майбутній розвиток українського козацтва та його роль у становленні держави?

— Відродження справжнього козацтва — складна і важлива проблема. Вважаю, що в Україні в майбутньому лад має трансформуватися в Українську Гетьманську державу із президентсько-гетьманським правлінням, звісно, з певною корекцією з огляду на час.

— **Як починається Ваш робочий день?**
— Попри погоду пробігаю 1,5—2 км підтюпцем заради зміцнення організму. Далі розв'язую десяток-другий проблем і проблемочок, щоб мати можливість сісти за письменницький стіл.

— **Про що мрієте?**
— Хочу, щоб в Україні запанувала добротворча атмосфера змагальності в усіх сферах життя. Тоді перемагатимуть здібні, талановиті, а не імітатори, і ми швидше долатимемо колоніальне минуле.

— **У що вірите?**
— Віра для мене — одна з трьох найважливіших Божественних Чеснот, найефективніша в поєднанні з Надією, Любов'ю та ще з чотирма духовними Божими Чеснотами: Мудрістю, Мужністю, Справедливістю, Розважливістю.

Розподіляючи свій час, думаю про те, що його трагічно мало, рахунок іде на секунди...

— **Кілька життєвих правил, гасел, якими керуєтесь у житті.**

— Їх багато, згадаю кілька: не стій ніколи із сатаною на вустах і замість одного ти будеш при семистах. *Ambos oder Hammer sein* (Будь молотом або ковалем) — Гете.

Вміти бути великим у малому, але ніколи не бути малим у великому...

Спілкувався **Михайло СОПІВНИК**, просвітянин, заслужений працівник культури України, голова ради старійшин Міжнародної Асоціації "Козацтво"

БІБЛІЯ ЙОГО ЖИТТЯ

Тетяна ЗАШТОВТ, краєзнавець, м. Полтава

Щойно у видавництві "Полтава" побачила світ книжка Івана Копотуна "Сліпорід — край отчий". Цей твір автор присвятив рідним Лазіркам, які в минулому були відомі землею і великими врожайми, а головне — людьми, що прославили це мальовниче село на весь світ.

Твір цей теплий, зворушливий, про нього можна сказати так: "Біблія життя". Автор пише про тих, з ким доводилося спілкуватися. Книжка автобіографічна до певної міри. Іван Копотун виріс у селі, від діда-прадіда хлібороб, спеціаліст у галузі механізації сільського господарства, пройшов нелегкий шлях від рядового механізатора до керівника обласного управління галуззю. Тому всі негативні зміни, що відбуваються в селі, так його турбують, ятрають душу.

Нелегкою була доля автора книжки. Із його життєвими труднощами та творчим шляхом читач детально ознайомиться, прочитавши її.

Значну частину книжки присвячено трагічній сторінці в історії України — Другій світовій війні, що зачепила і Лазірки. 192 односельці загинули, а 226 юнаків і дівчат вивезли на примусові роботи в Німеччину.

Землякам, звичайним трудівникам Лазоркам, хліборобам автор відводить чільне місце на сторінках свого твору. Не забув він і про вчителів і лікарів. Особливо вдячний головному лікареві кардіологічного диспансеру Михайлові Петровичу Шкляренку.

Хутір Ламаківщина — мала батьківщина заслуженого будівельника України Д. Ламахи, доктора філософських наук, професора С. Варвянського і поета В. Підпалога. У нарисі "О друже мій, ти став безсмертним за життя" автор теплими словами згадує поета, його дружину та дітей.

Іван Копотун щиро переймається культурним життям краю. Із великим болем він говорить про втрачене — Народний музей. На жаль, його немає, а був колись "духовною скарбницею села". Тут проводили вечори, диспути, лекції та інші масові заходи. Цей музей, до речі, свого часу був зареєстрований у ЮНЕСКО.

Сумно бачити й читати в ЗМІ повідомлення про те, як горять бібліотеки, гинуть музеї, дивляться сирітськими очима вікна клубів.

На жаль, не кращий стан культури і в обласному центрі. Згадаймо хоч би "бібліотеку, що горіла" — обласну бібліотеку ім. Панаса Мирного. А винне в цьому її приміщення. Ось уже кілька років триває боротьба за нього.

Гірко на душі, коли новоспечені шанувальники української історії не знають людей, що поклали своє життя і віддали багато сил для її розквіту. Їхні імена відомі за межами України. З цього приводу варто згадати корифеїв Полтавського академічного драматичного театру ім. М. В. Гоголя В. Мірошніченка, Т. Кислякову, В. Конопцякого та ін. М. Головка понад два десятиліття очолював обласне управління культури. Саме під його керівництвом було створено мережу громадських музеїв (їх відкрили майже в кожному селі).

Іванові Копотуну болить проблема духовності. Православної церкви у Лазірках немає, але є осередки сект, мета яких — знищити в молоді любов до України, примусити забути свої національні свята — Різдво, Великдень, Купала. Залишається запитати: чому дозволяють будувати так звані зали царств в усій області? Мабуть, комусь це вигідно?

Кожен розділ книжки — пошук, листування, вивчення документів тощо. Значне місце автор відводить людям науки: професорові С. Варв'янському, родині Тютюнників, старійшина якої — Михайло Григорович ("Династія вчених"). Ці науковці працюють у Полтавській державній аграрній академії.

Книжку ілюстровано цікавими світлинами. Серед них є старовинні, які не всі збереглися в хорошому стані.

На перших сторінках книжки вміщено схвальні відгуки читачів: Ніни Підпалої, Миколи Головка тощо. У передмові автор пише: "Доля вистелила мені щасливий шлях — старався пройти його гідно протягом всіх 70 чесно прожитих років".

ТРИ АВТОПОРТРЕТИ ДМИТРА КРЕМЕНЯ

● ДО 55-РІЧЧЯ ПОЕТА

Микола СУЛИМА

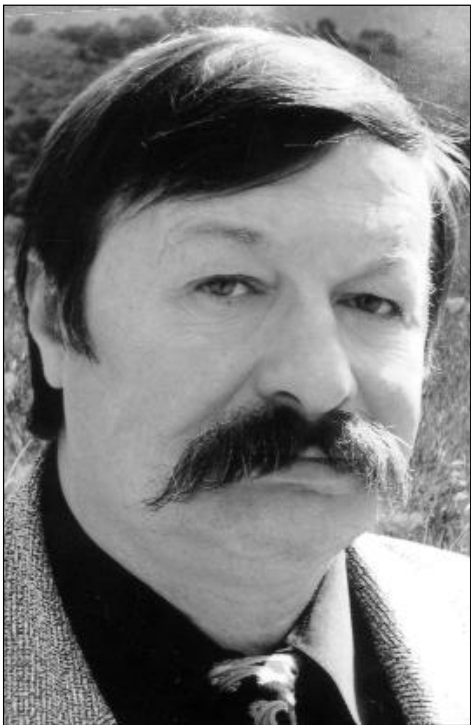
Після спілкування з Дмитром Кременем на думку спадає "Слово о полку Ігоревім" із його незбагненною масштабністю оповіді, із неперевершеною симультанністю: "Комони ржуть за Сулою — звенить слава в Києві; труби трублять в Новіграді — стоять стязи в Путівлі".

Очевидно, Дмитрові Кременю так написано на роду — озирати своє і наше життя від іршавського села Суха до південних степів, де пахне Скіфією, де відлунює бурхливе життя Ольвії, ще й досі з глибини тисячоліть риплять колеса римських коліниць, чується тупіт ординських коней...

Уже в "Автопортреті-75" зір Кременя ширяє від столу з "пугаром слив'янки", за яким сидять знамениті сюрреалісти Ференц та Ічі Семани, до Седнева, до тюрем, у яких воляють Стус і Параджанов. В "Автопортреті-XXI" поет згадує скіфів, часи, коли країну прикрашали "дівчина з веслом і піонер", М. Хрущова й хрущовки, джаз... Важливий у доробку Кременя "Автопортрет зі свічкою". Він повертає нас у часи, коли в поета вилучили рукопис першої збірки, коли ламали людські долі... Дмитра Кременя, випускника Ужгородського державного університету, направили вчителювати в селище міського типу Казанка Миколаївської області. В "Автопортреті зі свічкою" поет згадує:

*Я прибув із іншої країни
В малорусько-руський цей Прованс.
Про нестерпність ситуації, в якій опинився Кремень, свідчать вірші.*

Озираючись у ті роки, ми, звичайно ж, розуміємо, що переїзд Дмитра Кременя на Миколаївщину мав підґрунтя. Ті, що ух-

валювали рішення про направлення Дмитра в миколаївське заслання, прорахувалися, як і ті, що висилали Овідія на південь нинішньої України, а Шевченка — в Азію... У засланні в поетів відкривалося третє око, вони починали бачити й відчувати те, що в столичній суєті не видно.

Миколаївщина дала Кременю історичну далину, широке тло, на яке можна проектувати минуле й сьогодення, нагадувати про велич землі, на якій ми живемо. Звичайно ж, ці проєкції часом кидають на сучасників тінь, вказують на неспівмірність високих діянь наших працю-

рів і сучасників. Так, як у пасажі з есею Дмитра Кременя "Козак Мамай у сузір'ї манкурта": "А тут, в Очакові, мимоволі мислиш категоріями історичними. На цій землі пролітали колись скіфські вершинки, мчали полчища царів Дарія й Александра Македонського, Іскандера Дворогого, яскрів білосніжний хітон ольвіо-політа — в годину задуми, після кривавиці світової, понад лиманом лунав голос кіфаредо, он вона, кіфара, звалена в запаснику краєзнавчого музею... А в часах ближчих — неситимі армії Оттоманської імперії, яничари-манкурти, татарські орди плюндрували цю землю, і ставали на прю козацькі паланки — тогочасні сторожові, прикордонні застави, гордо й неприступно стояв Козацький Град, який аж тепер пішов під воду одного з водосховищ Південноукраїнської АЕС, біля "города Южноукраїнська", як його названо: "просьба така была у романтических атомостроителей", і на території суверенної гарбузової республіки виникла така інвазійна назва".

Дмитро Кремень прожив на Миколаївщині тридцять три сакральні роки, "забувши про існування в Карпатах та про існування таємних канцелярій", прожив, нехай навіть "емігрувавши в себе". Ця еміграція в себе на засланні явила нам поета Дмитра Кременя, автора майже п'ятнадцяти книжок, одна з яких — "Пектораль" — удостоєна Шевченківської премії.

У ювілейний місяць з'являються нові добірки поезій у періодиці як сторінки майбутніх книжок. Одне слово, 55-річчя поет зустрічає у гарній формі, у злагоді з натхненням. Він пише, бо має що сказати читачеві. Адже він — нащадок тих українських поетів, які всі віки невтомно здійснювали лет у вулканічній магмі Слова.

Андрій ТОПАЧЕВСЬКИЙ

НЕСХОЖІ РОДИЧІ

Продовження.

Поч. у ч. 3, 5, 8, 10, 12, 14, 17, 19, 22, 24, 26, 28, 31, 33 за 2008 рік

Мають нори лисиці, а гнізда — небесні пташки, — Син же Людський не має де й голови прихилити.

Матвій, 8 : 20

Відповідаючи книжнику, що забажав стати Його учнем, Ісус попереджає про труднощі обраного шляху і наводить власний приклад. Христос, називаючи себе месіанським титулом, який прозвучав ще у пророка Даниїла (7 : 13), згадає про диких тварин, бо навіть порівняно з ними перший проповідник християнства — самотній і бездомний.

Звірі з родини собак, а це не лише пес і вовк, супроводжують нас від самісного початку земного життя. Лисицю серед них можна вважати яскравою особиною. Якщо пес наблизився до людини з її волі, то лис без будь-якого запрошення користується плодами нашої праці, тримаючись на відстані. Маючи досконалий нюх, лисиці вистежують по куцах пташенят і зайченят, не лише знищують гнізда, а й беззахисних домашніх птахів та кролів. До того ж полюбляють солодкі фрукти та ягоди: *Спіймайте нам лисиць, лисиць маленьких, що виноградники нищать...* (Пісня пісень, 2 : 15). Шкода, якій звірята можуть завдати виноградарям, тут вочевидь перебільшена, бо лисиці у садах ловлять мишей, поїдають жуків, але нір і підземних тунелів не копають, бо підлаштовують для себе нори інших тварин.

Дехто з фарисеїв попереджав, що Ірод Антипа (син того, який нищив немовлят), хоче вбити Ісуса. Він же сказав їм: *“Ідть і скажіть тому лисові: ось виганяю бісів і роблю оздоровлення сьогодні й завтра...”* Прозираючи майбутнє, Ісус дав зрозуміти, що не настав час випити чашу, призначену Богом:

...бо не годиться, щоб пророк загинув поза Єрусалимом (Лука, 13 : 32—33).

Книжники й фарисеї, мабуть, чудово усвідомили сказане Ісусом, бо лисиця чи то лис мав сумнівну славу ще від часів Езопа, більш як за 500 років до Різдва Христового. У кожній сьомій байці цього легендарного античного поета діє лисиця, яка домагається свого хитрощами, виявляючи мудрість, завбачливість і дипломатичні здібності.

У середньовічному сатиричному епосі образ Лиса вже не різнобарвний, він — уособлення лукавства, поєданого з підступністю. Таким його запозичив Й. В. Гете для переспіву літературною німецькою мовою

«З БОЖОГО САДУ»

твору “Рейнеке-лис”. Століття потому, у 1890—1896 роках, для українського читача Іван Франко написав свого “Лиса Микиту”, наголосивши: “Я бажав не перекласти, а переробити стару повість про лиса, зробити її нашим народним добром, надати їй нашу національну подобию”. Це блискуче вдалося, бо попри складний розвиток фольклорно-літературного образу Лиса, у народній свідомості його характер досить однозначно склався на біблійному ґрунті, що підтверджує приказка: “У вічі — як лис, а за очі — як біс”. На класичних езопівських сюжетах, але у біблійній традиції створив свої байки Леонід Глібов, і серед них такі хрестоматійні як “Лисиця і виноград”, “Гави і лисиця”, а також “Лисиця і ховрах”, “Лисиця-жалібниця”, де поет висміяв фарисейство з його невідповідністю вчинків і красивих слів.

Звичайна лисиця, суціль жовтувато-руда (за винятком білого кічка хвоста), в усі часи була і нині залишається дуже пошире-

Езопівська лисиця з приповідок і байок

ним хижим звіром, здатним обживати найрізноманітніші природні зони, не боячись ні лісової гушавини, ні степової спеки. Зустрічається майже в усій Європі, на Кавказі та Близькому Сході. І лише на священних берегах Йордана її заступає лисиця африканська. Біблійні письменники, називаючи обох словом *ш у а л*, залучили до цієї компанії ще принаймні одного представника родини собачих, якого за співзвуччям перекладачі йменують шакалом. Це призвело, зокрема, до суперечки про те, яку саме тварину використав Самсон, коли підпалював філістимлянські лани та сади (Судді, 15 : 4—5). Упіймати триста лисиць та прив'язати їм до хвостів смолоскипи, напевно, тяжче, ніж упоратися з такою самою кількістю шакалів. Бо вило-

вити по одній стільки хитрючих самітниць — справді подвиг, що нагадує вчинки Геракла. Чи не тому в усіх відомих перекладах книги Суддів у цій ситуації Самсон не обійшовся без лисиць?

На відміну від хитрого індивідуаліста лиса, *ш а к а л* не спромігся пристосуватися до змін, що відбулися у природі як наслідок господарської діяльності людини. Тому зграї шакалів ще трапляються лише у віддалених, безлюдних місцевостях. Навіть замість самого слова “пустеля” у Біблії нерідко звучить *ев-р а*, у 20-му вірші 44 псалму цього вражає народ *на-в і в*.

І згадав шакалів як сусідів людських — *г і є н*. Імовірно, пророк хотів підкреслити схожість їхніх звичок. Збираючись у зграї, вони переслідують слабких тварин, а в разі невдачі можуть задовольнитися залишками чужої трапези або навіть здохлачиною. Такого ніколи не робить лисиця. Істоті, яка задивляється на грона винограду в садочку, не по дорозі зі зграями трупоїдів... *Шакали житимуть у їхніх палацах, гієни — по розкішних замках*, — каже пророк про долю Вавилона (Ісаїя, 13 : 22). Схоже знаходимо у Єремії: *Вавилон стане купкою розвалищ, пристановищем шакалів, страховищем і сміховищем, без мешканців* (51 : 37).

Хитрі й кмітливі наші сусіди лисиці в жодному вірші Святого Письма не фігурують як пожилці нетрів пустельних або руїн. Прочитавши “шуал”, сучасні перекладачі не поспішають писати “шакал”, якщо за біблійним контекстом перевагу слід віддати лисиці. Та якщо слова “лис” і “лисиця” викликають неоднозначні почуття, то їхній близький родич до наших днів залишається зневаженим, і саме слово “шакал” звучить як принизлива лайка. Мабуть, це несправедливо. Адже для кожної істоти є відповідне місце і певний час в Універсумі.

БУДЬТЕ РОБОЧІ. ЯК БДЖОЛА, БАГАТІ, ЯК ЗЕМЛЯ

Св. Зосима і св. Саватій — покровителі пасічників

Оксана МАРКУШ, медотерапевт

Мед, солодощі дикої природи, — корисний і безпечний продукт. Його можна використовувати для лікування і для профілактики різних захворювань.

Свіжий мед здебільшого густий, як сироп. Він зберігається таким до вересня, а потім кристалізується. Медовий букет — сукупність запаху та кольору залежно від медоноса. За походженням мед може бути

Квітка, гармонійно поєднана з не менш досконалим творінням — бджолою, дарує людині мед та інші продукти бджільництва.

квітковим, падевим, а також із солодких фруктів. Мед із нектару одного виду медоносів називають монофлорним, а з кількох видів — поліфлорним. Найцінніші монофлорні меди: білоакацієвий — водянисто-прозорий, з ніжним запахом і чудовим смаком, він майже не кристалізується; осотовий — зеленуватий з приємним запахом і смаком; вересовий — червоно-брунатний, дуже густий, терпкувато-гіркуватий на смак; гречаний — найтемніший, коричневий, має специфічний запах і смак; поліфлорний мед — з різноправ'я.

За складом мед близький до плазми крові, тому організм засвоює його на 100 %. Мед містить переважно глюкозу, фруктозу, 25 % води і понад 60 речовин (ферменти, білки, мінерали, органічні кислоти, антибіотики). Разом із нектаром у мед потрапляє пилок і дріжджова мікрофлора. Цей висококалорійний продукт можна вживати в необмеженій кількості, але не варто цього робити (існує небезпека захворюти на діабет або ожиріння). Добова доза — 80 г, якщо не вживати цукру. Найкраще засвоюється з теплою водою або квітковим чаєм (у гарячій воді мед втрачає цілющі властивості). Постійне вживання меду підвищує імунний захист організму. Ще Авіцена рекомендував вживати в їжу мед для збереження здоров'я й продовження віку.

Для кожного захворювання краще підбирати різновид меду, а також відповідну дозу. При серцевих захворюваннях бажано вживати мед з плодами граната, а для лікування стенокардії беремо сік алое — 100 мл, мед — 300 г, плоди волоського горіха — 300 г, сік двох лимонів, горіхи трохи подрібнити, перемішати і вживати по одній столовій ложці тричі на день за 20 хв до їжі.

Мед з ономом — одну столову ложку оному залити склянкою води і кип'ятити 10

Цей бджолиний рій зняти з дерева у центрі столиці

Старовинні дуплянки в Інституті бджільництва

хвилин, після охолодження фільтрувати через марлю і додати столову ложку меду, бажано гречаного. Вживати столову ложку тричі на день за годину до їжі під час тяжкого кашлю.

Для лікування туберкульозу: 100 г меду, 100 г масла, 100 г внутрішнього тваринного жиру, 15 мл свіжого соку алое, 100 г порошку какао. Все добре змішати і вживати по столовій ложці зі склянкою теплої молока вранці й увечері протягом місяця.

Теплий розчин меду потрібно вживати при зниженій кислотності. Для лікування виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки слід вживати мед за дві години до їжі або через три години після по 30 г тричі на день протягом двох місяців.

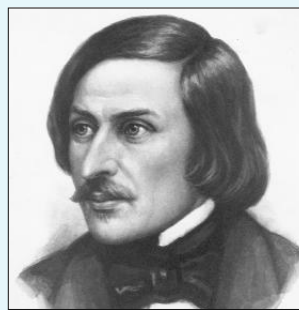
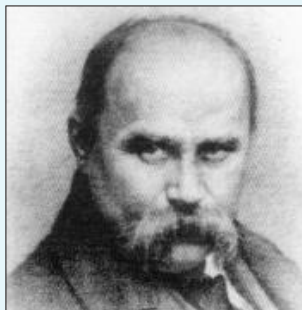
Мед має заспокійливу дію, поліпшує обмін речовин у печінці за рахунок збільшення кількості глікогену, що підвищує її антиотруйні функції. Тому столову ложку меду зі склянкою теплої молока або води можна випити за годину до сну, якщо, безумовно, немає алергічних реакцій на продукти бджільництва.

СЛОВО ПРОСВІТИ

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Микола Гоголь і Тарас Шевченко... “Обидва письменники були пророками, обидва створили свої міфи про Україну, але для одного з них вона була (і завдяки його зусиллям дедалі більше ставала) казкою, а для другого — водночас і відправною позицією, і метою суспільного й особистого життя...”

Статтю професора Володимира Войтенка на цю тему читайте в наступному числі.

ДРЕВО НАШИХ БАЖАНЬ

Женя Руденко

пізно вночі, гадала, що заважати людям, але мене зустріли накримим столом з фруктами, вином. Там завжди дуже раді гостям, їх пригощають, чим можуть. Я приїхала в Тбілісі два з половиною роки тому, Грузія ще не повністю відновилася після війни, мені говорили: “Куди ти їдеш, там все зруйновано!” А я побачила прекрасну природу, набережну зі старовинними церквами IV, VI, VII століть. Усі їх підсвічують, це мало дуже красивий вигляд, а крім того, ще й природа, гори.

Ще зовсім недавно Грузія пережила цю війну, коли грузини змушені були залишити територію Абхазії й поїхали до Тбілісі. Вони зараз живуть у горах, це околиця Тбілісі. А коли сталася трагедія, то на державні дачі поселили біженців. Спершу тимчасово, але це триває досі. І дівчина, біженка з Абхазії, якій 21 рік, сказала

слухати грузинські пісні. На вечірках грає грузинська музика, дівчата починають танцювати дуже цікаві грузинські танці, бо в дитинстві майже всі вчаться національних танців і потім намагаються показати, хто з них краще танцює. Дуже оригінальні рухи руками, якщо не знаєш і не вивчиш, то тяжко повторити.

У Грузії популярне мистецтво емалі й тканина вовна, грузинською — тека. Раніше мистецтво емалі використовували лише в іконах. Грузини — дуже віруючий народ, вони пишуться тим, що зберегли православ'я. Стверджують, що все життя воювали за свою маленьку країну, свою релігію. Нині багато дівчат носять прикраси з емалі — каблучки, сережки. Вручну виготовляють тканину з вовни, пофарбованої натуральними фарбами. Все це в цікавому поєднанні кольорів.

Валентина ДАВИДЕНКО

К олись я написала вірш про батумський дельфінарій за асоціаціями своєї подорожі. “Може, в тому вони і рідні, що молоді” — це про волелюбну об'єднуючу рису маленького дельфіна й дівчинки, яка одна серед глядачів раділа його непокірливості. Густий екзотичний напій атмосфери цієї маленької країни мав смак романтики, суворого аскетизму і мужності, вплавлених у характері через вікову боротьбу за свою віру й батьківщину. А ще природна щирість і простодушність, яка дозволяла грузинам самим усміхатися над своїми особливостями у талановитому кінематографі й зачарувувати світ неповторним мелосом, і тремко зітхати біля сюжетів, написаних великим майстром на кухонних клейонках. І я майже не здивувалася розповіді, що у молодій сім'ї української журналістки і грузинського урядовця маленький син Миколка від народження виразно наспівує якісь мелодії й ніколи не вередує, якщо йому вмикують музику над коліскою. Моя приятелька саме тоді й шукала для нього диск з українськими колісковими. А недавно Женя Руденко — мама Миколки — прилетіла з сином до Києва за ніч до того, як поблизу аеродрому в Грузії впали бомби. Нині вона дізнається про всі новини телефоном і може зіставляти, що пишуть про події в Грузії українські колеги і як воно насправді.

— Мене вразила гостинність цього народу. Колись я вперше прилетіла в Тбілісі

це околиця Тбілісі. А коли сталася трагедія, то на державні дачі поселили біженців. Спершу тимчасово, але це триває досі. І дівчина, біженка з Абхазії, якій 21 рік, сказала мені: “Ідь до Києва, бо це не твоя, а наша війна, ми повинні її пройти”. Я кажу: “А ти не боїшся? Ти ж зовсім молода”. (Вона ще вчилася в Італії, могла б повернутися туди, навчатися). “Ні, це моя країна, я маю її підняти, я маю надію повернутися до Абхазії”. Для мене це було справжнім відкриттям. А її молодший брат казав: “Якщо треба, я сам піду воювати, щоб повернути свою землю”.

Саму країну розділено на регіони. В кожному, а їх майже десять, інша народність: мігрели, осетини тощо зі своїми звичаями, мовою, є дуже багато діалектів. Вони закорінені в свою ментальність і великі патріоти. Грузинська мова основна в державі, немає проблеми другої державної. Там теж вивчають іноземні мови, але всі спілкуються між собою лише грузинською. Ми слухаємо багато європейської музики, для них основна — рідна. Це нормально — їхати в машині й

Грузини завжди говорять, що українці — їхні брати й сестри. Дуже люблять український народ. Коли я одягала вишиванку на День незалежності, вони цікавилися, дивувалися, що у них схожі орнаменти. Показовим було моє весілля в Грузії. Ми поєднали українськй й грузинські традиції. Вишиванки, рушники, хліб і коровай мені привезли з України. Грузинські й українські пісні поєднувалися

дуже вдало. Тепер мій син, співаючи українських пісень, повторює рухи, як у грузинських танцях, або навпаки — наспівує грузинські мелодії.

На жаль, нині настрої доволі сумні, хоч грузини були й залишаються оптимістами, кажуть, що повернуть свої території.

— За цієї ситуації, де свою гру ведуть політики, чи не здається Вам, що саме колеги-журналісти, які спотворено подають істину, призводять до того, що в основній масі народ, довіряючи друкованому слову чи телебаченню та радіо, втягнутий в інформаційну війну?

— Коли тривали бойові дії, дуже тяжко було зрозуміти, де правда. Тому що росіяни показували одне, грузинське телебачення протилежне, українці намагалися маневрувати, але свіжі сюжети деяких масмедіа приймають бік Росії. Це впливає навіть на ставлення народів одного до іншого. На жаль, об'єктивність не стала нормою в журналістиці.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Валентина ДАВИДЕНКО

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Перший заступник
головного редактора
Ніна ГНАТЮК
279-49-47

Заступник головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК

Відділ літератури
Уляна ГЛІБЧУК
270-55-57

Відділ мови
Святослав МІЗЕРНЮК
279-39-55

Відділ просвітницької роботи

Надія КИР'ЯН
270-55-57

Відділ коректури
Олена ШУЛЬГА
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Інтернет-редактор
Євген БУКЕТ
279-39-55

Черговий редактор

Надія КИР'ЯН

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosivity.org.ua

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301235
Наклад — 20000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617
Передплатна ціна, враховуючи
поштові послуги:
на місяць — 3,94 грн.
на 3 місяці — 11,32 грн.
на 6 місяців — 21,64 грн.

